

argus

jaargang 14 nr 1 maart 1989
kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer

HEKSENJACHT OP VOSSEN ZINLOOS

AMFIBIEËN

STICHTING BEHOUD NATUUR-EN LEEFMILIEU

VLEERMUIZEN

DE JAGER ALS RECREANT

Inhoud Argus 89/1

R.Daalder; Heksenjacht op vossen is zinloos 05

Elk jaar wordt een groot deel van de vossenpopulatie in ons land om zeep gebracht met jachtgeweren. Een volstrekt zinloos, door oude vooroordelen gevoed gebeuren, dat de regering bovendien nog geld kost. Dit blijkt uit een onderzoek van het RIN in het Noordhollands Duinreservaat. De vossen daar roeien geen wulpen en fazanten uit, bereiken keurig een evenwichtsstand en leveren nauwelijks klachten van boeren op.

M.Ohm; Actief beheer van amfibieën biedt perspectieven 08

Biotopen van amfibieën worden bedreigd door verdroging, verzuring en eutrofiëring. Vele vrijwilligers, verenigd in de SHS, staan te trappelen om het tij in elk geval enigzins te keren.

L. Nauta; Jagers als faunabeheerders 10

Onlangs gaf minister Braks ruim 3000 Hectaren natuurgebied in beheer aan de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu. 'Een schande', riepen de natuurbeschermingsorganisaties. 'De SBNL is een verkapte jagersclub!'. Niks verkapt. De SBNL is gewoon een jagersclub, maar wel een gevaarlijke.

H.Niesen; veel beweging op het juridische front 13

De habitatrictlijn, de nieuwe natuurbeschermingswet, de dierenwelzijnswet, het natuurbeleidsplan. Veel goede wil, maar zal onze flora en fauna echt iets aan al die nieuwe wetten en richtlijnen hebben?

H.P.Gallagher; De rustende jager 15

De jacht is een unieke, onvervangbare vorm van recreatie en is alleen al uit dat oogpunt een goede zaak. Hugh Gallagher vindt van niet.

H.de Nie; Ook in België volop beweging voor en tegen 17

De Vlaamse gemeenschap publiceerde een bijdrage aan de jachtdiscussie: een rapport waarin veel aandacht wordt besteed aan morele en wetenschappelijke onderbouwing van argumenten.

Kort nieuws. 18

Vleermuizen, zeehonden, meeuwen, ministers.

Argus international 23

Uit 't hart 24

Henrik de Nie is boos: jagers verstoorden de rust op de Grebbeberg en schoten z'n vos dood.

AVONTUUR IN DE NATUUR

DR LASTPOST

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland. Argus is gratis voor donateurs, die minstens 25 gulden per jaar betalen.

Doelstelling

De Stichting Kritisch Faunabeheer is een landelijke organisatie. Het doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer. De SKF tracht haar doel te bereiken door het verbeteren van wetten, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het kenbaar maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Redactie

Remco Daalder, Lodi Nauta, Henrik de Nie, Wim Ruitenbeek.

Vormgeving

Walter Lentjes

Vaste medewerkers

Ene Fimmen, Rob Musters, Marieke Ohm.

Redactieadres

R.Daalder, Bestevaerstraat 11, 1056 HD Amsterdam. Telefoon 020-189241.

Fotoredactie

Pieter Elbers, Ligusterpad 13, 5925 BT Venlo.

Expeditie

Rita Stockmann

Druk

HPC, Arnhem.

Adreswijzigingen naar

Gerard van de Sande, Baan der Vrouwenlaan 135, 5282 TL Boxtel.

Bestuur

I.van den Abeelle, R.W.Akkermans, R.Boeve-Bant, M.A.Brunst, W.L.Jansen, D.C.de Kempnaer, M.Kerres, W.Lentjes, H.Niesen, H.Pluymakers, G.van de Sande, R.Stockmann.

Sekretariaat SKF

R.Boeve-Bant, postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland. Telefoon 02945-1319/08373-16879/030-731176.

Penningmeester

G.van de Sande, Baan der Vrouwenlaan 135, 5282 TL Boxtel. Telefoon 04116-78446. Postgiro 3522188.

Regiogroepen

Afdeling Limburg, postbus 27, 6114 ZG Susteren. Telefoon 04499-2848. Afdeling Groningen, postbus 41146, 9701 CC Groningen.

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de SKF-knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeheer. Abonneren door overmaking van 15 gulden per jaar op rekening van penningmeester SKF te Boxtel, giro 3522188 onder vermelding 'knipselkrant'. Voor deze krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: SKF knipselarchief, Schout Roffaertstraat 162, 6042 VZ Roermond.

Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer

Veel beweging op het wetten- en richtlijnenfront. Zelfs zoveel, dat Harm Niesen, waarnemend voorzitter van de SKF, er maar een heel artikel over geschreven heeft. Zie verderop in dit nummer. Hier dus ruimte voor enkele andere zaken.

Natuurmonumenten en jacht

Zoals bekend, voert Natuurmonumenten ten aanzien van de jacht in principe een 'nee, tenzij...' beleid in de terreinen die zij beheert. Geen jacht, tenzij er sprake is van zwaarwegende zaken (landbouwschade, zielige lepelaars). De laatste tijd vragen we ons echter af, of dat 'Nee, tenzij' eigenlijk nog wel wat betekent. Er bereiken ons steeds meer berichten van jachtpartijen in terreinen van Natuurmonumenten. In de Ankeveense plassen en omgeving bijvoorbeeld, waar flink op eenden geschoten wordt. Of in De Putten, een klein gebiedje in Noord-Holland. Een jachtpartij op meerkoeten in januari jongstleden aldaar, vanwege vermeende door de koeten aangerichte landbouwschade zorgde voor grote beroering in de plaatselijke pers. Op drie dagen gingen groepen jagers stevig tekeer. Ze schoten ruim 580 meerkoeten. Ze schoten ook op meerkoeten die op het water zwommen (zeer onwettelijk, en verboden). Na de jacht in De Putten gingen ze de gevluchte meerkoeten achterna naar de Leipolder, waar vrolijk verder geschoten werd. Een dertigtal drachtige schapen schrok zich dood en ging aan de haal, en

de kwaaië boerin joeg de jagers weg. Ze hadden helemaal geen jachtrecht voor dit terrein! Het resultaat: een klacht bij de politie van de boerin tegen de jagers, en veel verontwaardiging over het beleid van Natuurmonumenten.

Opzichter Klomp heeft zich achteraf (!) gedistantieerd van de knalpartij en gaf de verzekering dat er 'deze winter niet meer bij de Putten geschoten mag worden...' Een schrale troost. Was er bij de Putten sprake van onaanvaardbare landbouwschade door de (dóórtrekende !) meerkoeten? En zou dat zo zijn, is zo'n wilde jachtpartij dan het middel om die schade te bestrijden? Het lijkt ons niet.

In de onlangs door het CML uitgegeven brochure 'Grazende vogels op het boerenland' (zie vorige Argus) worden veel vriendelijker oplossingen gegeven.

Overigens waren de betrokken boeren ook helemaal niet gelukkig met deze knal-oplossing. 'Van mij hadden ze niet hoeven jagen', zei de boer die over schade geklaagd had. Volgens hem dwingt de structuur van de jachtwet de boeren tot klagen. 'Misschien blij ik over twee maanden wel helemaal geen schade te hebben. Maar ik moet vooraf de schade melden, anders krijg ik achteraf niks. En dan gaan ze meteen knallen. Daar heb ik niks aan, de eventuele schade is al geleden en geld krijg ik dan niet meer.' Volgens deze boer zou de schade, die de meerkoeten op zijn land aangericht hebben, hoogstens 700 gulden hebben bedragen. Zo'n bedrag zou toch nog in het jachtfonds te vinden moeten zijn! In elk geval is het kwalijk, dat een vereniging als Natuurmonumenten het toestaat dat op haar terreinen dit soort dubieuze 'schadebestrijdingspraktijken' plaats vinden. De vereniging zal zich toch eens af moeten vragen of het praktische beheer van haar terreinen nog wel overeenkomt met het door de verenigingsraad vastgestelde, en door de vereniging zelf onderschreven 'nee, tenzij' beleid.

Nog even over Lepelaars

Wat de al genoemde zielige lepelaars betreft: in de vorige Argus schreef Wim Ruitenbeek over het afschot van vossen in gebieden van Natuurmonumenten (Zwanewater, Naardermeer) om de daar aanwezige lepelaarkolonies tegen predatie te beschermen. Hij schreef, dat er begrip op is te brengen voor het jachtbeleid van Natuurmonumenten, maar dat 'deze extreme, incidentele situaties geen enkel argument vormen voor reguliere bejaging van vossen in natuurreservaten.' Uit de reacties en discussies die op dit stuk volgden bleek dat er binnen de SKF onenigheid heerst over de principiële kanten van deze kwestie. Punten die daarbij naar voren kwamen: 'Het belang schuilt vooral in de mentaliteit, die beheerders en beleidsbepalers er op na

blijken te houden. Vossen, meerkoeten en een heel stel andere soorten zijn voor deze mensen tweederangs dieren, waar je naar goedgevoelen mee om mag springen.' 'Natuurgebieden behoren geen kweekplaats te zijn voor enkele zeldzame soorten als lepelaars of orchideeën. Beheerders die de ene soort afschieten

om de andere te beschermen, kunnen maar beter bij een dierentuin gaan werken.' 'De lepelaars worden door natuurmonumenten alleen gebruikt als stok om vossen mee te slaan.' Het mag duidelijk zijn: over deze kwestie is het laatste woord nog niet gesproken. U zal er dan ook nog wel meer van horen.

Ganzenjacht

Ganzenjacht mag niet meer met lokganzen, een stapje vooruit! schreven we in het vorige nummer. Misschien hebben we te vroeg gejuicht, en het commerciële karakter van de ganzenjacht wat onderschat. Wat gebeurde er deze winter? Bij tal van jachtpartijen werd geconstateerd, dat jagers massaal schoten op veel te hoog vliegende ganzen. Door de afwezigheid van lokganzen konden de ganzen niet naar beneden worden gelokt. Maar men had immers betaald voor z'n jachtgenot en dan wil je natuurlijk niet met lege handen naar huis, dus knallen

maar! Het resultaat: veel hele en halve missers, en veel 'ziek geschoten' ganzen. Ganzen dus die alleen worden aangeschoten en gewond en met lood in hun lijf doorvliegen, of naar beneden duikelen en dan maar moeten hopen dat de jager ze vindt...anders mogen ze nog dagenlang rondstropelen en langzaam doodhongereren.

De lokstal maar weer terug dan? Natuurlijk niet! Eerder betere controle op ganzenjacht, en liever nog, snel beperkende maatregelen. In 1992 kan Nederland toch moeilijk met zo'n uitwas voor de Europese dag komen.

JACHTKALENDER 1989 - 1990

Stichting Kritisch Faunabeheer Postbus 76 1243 ZH 's-Graveland telefoon 02945-1319

Bejaagbare soorten schietseizoen 1989/90

Op de in de tabel genoemde soorten mag gedurende het met een balk aangegeven deel van het jaar gejaagd worden. De cijfers van het begin en het eind van de balk zijn respectievelijk de begin- en sluitingsdatum van de jacht op de betreffende soort. Het jachtseizoen loop van juli tot juni daaropvolgend.

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
A grof wild 	edelhart											
	manlijk ¹⁾											
	vrouwlijk ²⁾											
ree	manlijk ¹⁾											
	vrouwlijk ¹⁾											
	kalveren ¹⁾											
wild zwijn	adult ¹⁾											
	jong + jaarling ¹⁾											

¹⁾ jacht uitsluitend toegestaan op afschotvergunning. Voor de jacht op moeflon en damhert worden slechts incidenteel afschotvergunningen afgegeven.

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
B klein wild 	fazant											
	haan											
	hen											
	patrijs											
houtsnip												
haas												

De jacht op korhoen is het gehele jaar gesloten.

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni	
C waterwild 	grauwe gans ²⁾												
	kolgans ²⁾												
	gewone rietgans ²⁾												
	wilde eend ³⁾												
	slobeend ⁴⁾												
	wintertaling ⁴⁾												
	smient ⁵⁾												
	pijlstaart ⁵⁾												
	tafeleend												
	krakeend												
	toppereend												
kuifeend													
watersnip													
meerkoet													
goudplevier													

²⁾ jacht alleen toegelaten van een -1/2 uur voor zonsopgang tot 10 uur 's ochtends.

³⁾ vangen met eendekooi toegestaan van 24 juli tot en met 13 februari.

⁴⁾ vangen met eendekooi toegestaan van 18 augustus tot en met 31 januari.

⁵⁾ vangen met eendekooi toegestaan van 1 september tot en met 31 januari.

De jacht op brandgans, rotgans, canadese gans, roodhalsgans, dwerggans, kleine rietgans, bergeend, brilduiker, krooneend, eidereend, zwarte zeeëend, brilzeeëend, grote zeeëend, witkopeend, witoogeend, grote zaagbek, middelste zaagbek, nonnetje, ijseend, zomertaling, mandarijneend, casarca, poelsnip en bokje is het gehele jaar gesloten.

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
D wild genoemd in artikel 8, lid 1 ('schadelijk wild') 	houtduif											
	zwarte kraai											
	kauw											
	ekster											
	vlaamse gaai											
	konijn											
	vos											
verwilderde kat												

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
E wild aangewezen op grond van artikel 54 ('schadelijke exoten') 	beverrat											
	muskusrat											
	amerikaanse nerts (mink)											
	wasbeer											
marterhond												

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
F overig wild 	bunzing											
	hermelijn											

De jacht op roek, bonte kraai, eekhoorn, boommarter, steenmarter, das, otter, wezel, zeehond en wilde kat is het hele jaar gesloten.

kategorie/soort	juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
G vogels uit de Vogelwet 1936 ('onbeschermde vogels') 	huismus											
	spreuw											
	kokmeeuw											
	zilvermeeuw											

De jacht op alle door de Vogelwet 1936 beschermde soorten is het hele jaar verboden.

juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----	------

Rapportage van RIN-onderzoek wijst uit HEKSENJACHT OP VOSSEN IS ZINLOOS

Ze veroorzaken hondsdolheid, ze roeien bodembroedende vogels uit, en durven zich ook nog te vergrijpen aan kostbare dieren als kippen, eenden en lepelaars. En als we niet gaan schieten wordt het een plaag. Dat zijn jarenlang de argumenten geweest om enorme hoeveelheden vossen af te schieten. Verspilde moeite! Over de lepelaars las u al in de vorige Argus. Van hondsdolheid is al langer bekend, dat jacht de verspreiding ervan alleen maar bevordert. En een onlangs gepubliceerde vossenstudie van het RIN maakt kort metten met de andere argumenten.

foto: Arnoud van den Berg

Remco Daalder

Heksenjacht

Geen dier waar de tegenwoordige jager zo op gebeten is als de vos. De 'Nederlandse jager' staat vol met griezilverhalen over Reintje's bloeddorstigheid, en met juichverhalen vol doodgeschoten Reintjes. Steevast staat in die verhalen aan het einde dat 'het natuurlijk niet de bedoeling is Reintje helemaal uit te roeien'... Daaraan mag zo langzamerhand getwijfeld worden. In 1987 werden in ons land achtduizend vossen geschoten. Onderzoeker Freek Niewold van het RIN schatte in een Volkskrant-interview het aantal vossen in Nederland op (ruim) tienduizend. Dat betekent dat elk jaar een groot deel van de vossenpopulatie in ons land wordt kapotgeschoten. De dieren kunnen zich handhaven door hun, in geval van nood, grote reproductievermogen. Niewold concludeerde in de Volkskrant dan ook dat 'In Nederland de jacht op vossen de schijn heeft van een vernietigingsjacht'. Volgens hem moeten we daarvan af, en moet een

meer natuurlijk beheer gevoerd worden. Hij is voorstander van zo min mogelijk jacht op vossen. 'Het probleem ligt niet bij de vos, maar bij de mens. Die kan er niet tegen dat de natuur iets van hem afpakt'. Tot zover Niewold.

Jagershaat

Een heel ander verhaal wordt verteld door een zekere Wilrijt in de Nederlandse jager van 19 januari jongstleden. Hij doet verslag van een actie in Limburg. Jagers legden daar aas uit met een entstof tegen honds-dolheid. Op zich een prima actie, waarvan door experimenten in Duitsland en België het nut al werd aangetoond. Door deze zogenaamde orale vaccinatie wordt het schieten van vossen vanwege het honds-dolheid-gevaar natuurlijk overbodig, denk je dan. Mis. 'Om het effect van de actie te beoordelen, blijft intensieve bejaging noodzakelijk', aldus Wilrijt. Hij kan het niet nalaten nog even daarop door te gaan: 'en ook om andere redenen is een toename van de vossenpopulatie natuurlijk ongewenst! De gevolgen daarvan zijn onder andere in het Hollandse duingebied maar al te duidelijk. Voor de jagers dus een

voortdurende opgave!'. Kortom: de jagers moeten zich krom schieten om een situatie als in de duinen te voorkomen. Dat moeten dan wel afschuwelijke toestanden zijn, daar in het Westen!

RIN-onderzoek

Die wantoestanden zijn door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) nauwkeurig onderzocht. In de periode 1979-1984 vond een uitgebreid veldonderzoek, waarbij onder andere tientallen studenten werden ingeschakeld, plaats in het Noordhollands duinreservaat. Daar keerde de vos, na een afwezigheid van eeuwen, twintig jaar geleden weer terug. Er komt nu een flinke populatie voor, één van de weinigen in West-Europa die niet bejaagd wordt. Als ergens afschuwelijke vossentoestanden heersen, dan moet het dus wel hier zijn.

Het onderzoek, dat plaatsvond onder leiding van Jaap Mulder, werd in 1985 afgerond. De rapportage heeft even op zich laten wachten. Pas in januari van dit jaar vond de presentatie daarvan plaats, maar die mocht er dan ook wezen. Vijf rapporten, waarin gekeken wordt naar de vossenpopulatie en de ontwikkeling daarvan, naar het voedsel van de vossen in de duinen, naar de invloed van vossen op de stand van bodembroeders als wulp en fazant, en naar de levenswijze van de vos onder natuurlijke (onbejaagde) omstandigheden. In dit rapport kan gelezen worden, hoe afschuwelijk de toestanden in de duinen zijn, en of voortdurend knalwerk nodig is om de zaak onder controle te houden.

Territoriaal dier

De vossen in het Noordhollands duinreservaat leven in familieverband in een vast territorium met een gemiddelde grootte van 165 Ha. Een familie bestaat uit één mannetje en een paar vrouwtjes. Van die vrouwtjes werpt er ééntje 4-6 jongen. De mannetjes uit die worp moeten in de herfst en winter hun eigen weg gaan zoeken. Zij leiden de eerste paar jaar van hun leven een niet-territoriaal bestaan: ze bezetten een klein aktiviteitsgebied in het grensgebied van de territoria, en proberen op de langere duur ergens een eigen gebiedje te veroveren. De dood of de verjaging van een territoriale mannetjesvos leidt tot verschuivingen van de grenzen. In de eerstvolgende winter is het oorspronkelijke aantal territoria dan weer hersteld.

De vossendichtheid bleek in het duingebied 2-3 exemplaren per Ha te bedragen. Deze dichtheid bleef in de laatste jaren van de onderzoeksperiode constant, en steeg dus niet de pan uit. Zoals bij alle (onbejaagde) territoriale dieren bereikte de vossenstand een evenwichtsniveau.

Fazanten en wulpen

Konijnen maakten in het duingebied 90 gewichtsprocenten van het voedsel van de vossen uit. Daarnaast werd alles gegeten wat maar voorhanden was: bessen, vogels, eieren, muizen, ratten. Bij het onderzoek heeft men zich geconcentreerd op de invloed van de vos op twee kwetsbaar

De vos als cultuurvolger. Jonge vosjes bij een hol op een haventerrein. foto: Arnoud van den Berg

Konijnen maakten 90 % van het voedsel van de onderzochte vossen uit. foto: Mike Weston.

geachte bodembroedende vogels: de wulp en de fazant.

Om met de laatste te beginnen, tijdens het broedseizoen vallen zo'n dertig procent van de op eieren zittende fazantehennen ten prooi aan vossen. Dat lijkt nogal wat. Zou het ach-en-wee geroep van de groene schieters dan toch terecht zijn? Wat echter belangrijker is dan de hoeveelheid slachtoffers, is de hoeveelheid overblijvers. Wordt daarop gelet, dan blijkt dat de voorjaarsstand van de fazant gewoon op hetzelfde peil blijft. Er is alleen sprake van een verschuiving van de belangrijkste doodsoorzaken. Vroeger stierven de jonge fazantjes door kou in de winter of door voedselgebrek, nu sterven ze in de bek van de vos. Het resultaat blijft hetzelfde, de sterksten blijven over. En dat zou de jagers genoeg moeten doen, want blijkens hun reacties op reeënsterfte in onbejaagde gebieden kunnen ze er niet goed tegen als een dier door honger of ziekte tegen de vlakte gaat. Leve de vos dus, die de fazantjes dit wrede lot bespaart!

En dan de wulp. Volwassen wulpen vallen zelden ten prooi aan de vos, eieren en legsels worden daarentegen nogal eens gegeten. Wat is daarvan het effect op de stand van deze gewaardeerde duinvogel? Weinig, zo blijkt. Het broedsucces van de

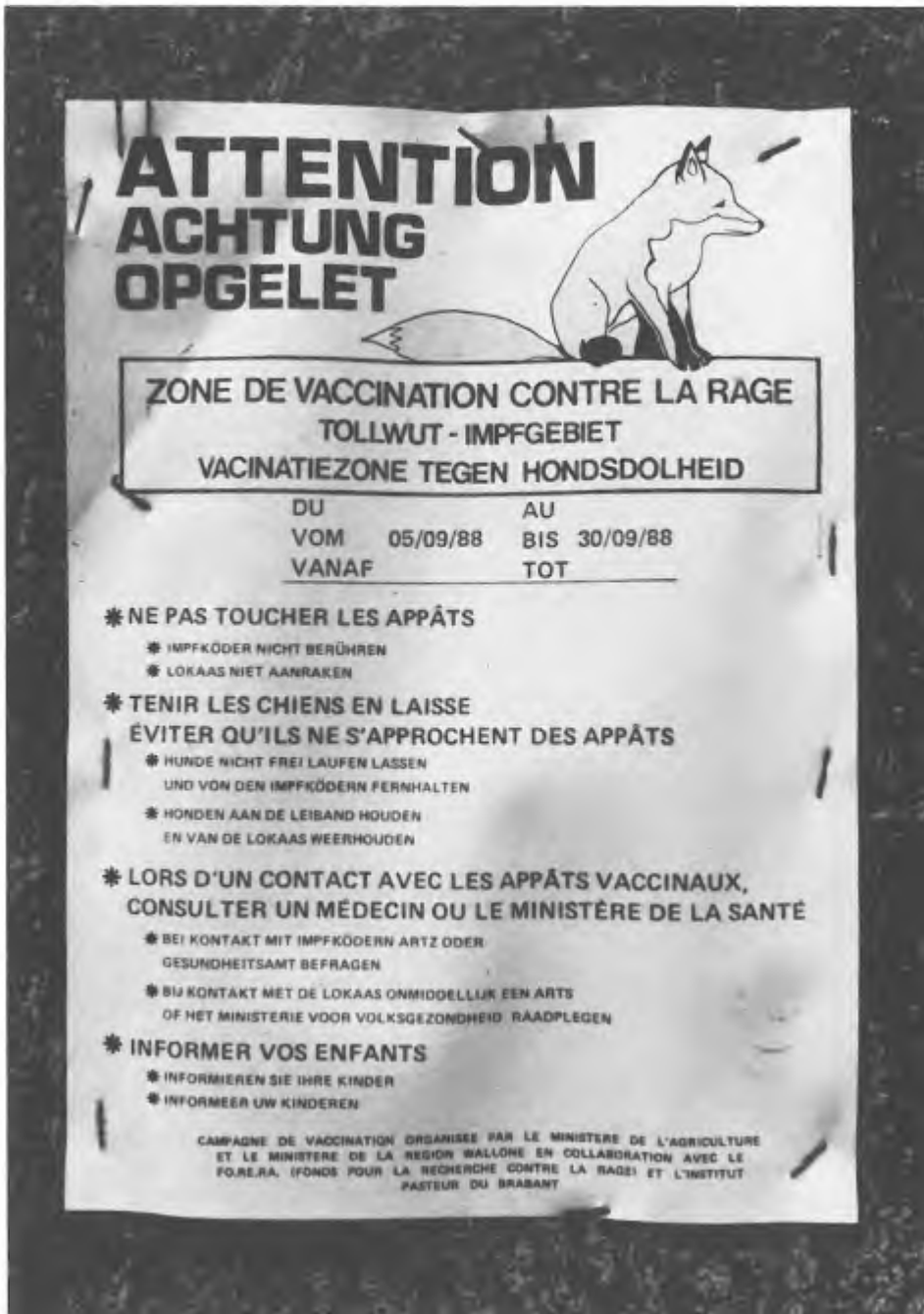

wulp in het Noordhollands duinreservaat is laag. Door zijn lange levensduur (dertig jaar!) heeft de wulp echter aan een gering broedsucces voldoende. Verder vindt ook nog immigratie van wulpen van elders plaats. En tot slot bleek de vos geen invloed te hebben op het aantal zich in het duingebied vestigende wulpen. In het verslag van het vossen-onderzoek wordt dan ook geconcludeerd dat 'uit de verzamelde gegevens niet aannemelijk kan worden gemaakt dat predatie door vossen leidt tot achteruitgang van de stand aan bodembroeders'.

'Mythes ontrafeld'

De natuurwetenschappelijke adviescom-

missie die het onderzoek begeleidde, trok uit de onderzoeksgegevens de conclusie, dat 'er geen noodzaak of wenselijkheid bestaat om de vossenstand in het Noordhollands duinreservaat te reguleren'. Dit omdat het aantal vossen gelijkblijft, er geen klachten over vossenschade zijn, er weinig trek van vossen naar andere gebieden plaats lijkt te vinden en er geen sprake is van achteruitgang van bodembroedende vogels. Kortom: die 'toestanden' van Wilrijk die volgens hem om geweenvuur vragen, blijken nogal mee te vallen. 'Mythes over de vos ontrafeld', zo schreef de Volkskrant. Onderzoeker Jaap Mulder schreef in het tijdschrift Zuidhollands Landschap dat

Orale vaccinatie in de Ardennen, foto: R.Daalder

er, zeker in de grotere natuurgebieden, geen enkele reden is om je druk te maken over vossen: 'De jager of zijn jachtopziener is in die gebieden niet nodig om de natuur een handje te helpen door de vos te bestrijden'. Een uitzondering maakt hij voor situaties waarin het voortbestaan van zeldzame vogels (lees: de lepelaar) in het geding is. 'Dan kan bestrijding van de vos gerechtvaardigd zijn'. Over het roven van kippen, ook iets wat vossen vaak aangewreven wordt, zegt Mulder: 'het zal nog wel enige tijd duren voor men hier in het Westen geheel gewend is aan deze nieuwe buurman en zijn huisdieren goed weet te huisvesten'.

Wijze woorden. Veel pluimveehouders zijn nog steeds te beroerd om een goed hok voor hun kippen te bouwen. En dan maar klagen als 'de natuur', in dit geval de vos, iets van je afpakt. Inderdaad: het probleem

ligt bij de mens, niet bij de natuur.

Nieuwe Wigman nodig?

Een probleem moet je aanpakken waar het zich voor doet. Bij de mens dus, en meer precies bij de jagende vorm daarvan. Die besteedt immers elk jaar veel kostbare tijd aan een, zoals nu gebleken is, in de meeste gevallen zinloze vossenbestrijding. Maar vooroordelen zijn hardnekkig. In de 'Nederlandse Jager' van 19 januari lezen we bijvoorbeeld: 'Onbegrijpelijk, dat er op sommige plaatsen niet op de vos gejaagd mag worden! Want het zijn rovers van de eerste rang, dat is pas nog weer bewezen: bij een boer in de buurt sloeg Reinaart zijn slag en haalde drie ganzen op het erf weg'. Tegenover de resultaten van vijf jaar gedegen en intensief onderzoek, waar 43 studenten en vele medewerkers van het RIN en de PWN bij betrokken waren, wordt dus simpelweg een waarneming van boer Krelis uit Beckum gezet, en klaar is Kees. Met wetenschap kom je er dus niet bij de

schietlustigen, en dat is ook wel begrijpelijk. Jagers staan traditioneel nogal argwanend tegenover wetenschappers. 'Huis kamerbiologen en andere idioten', zo werden ze in de Nederlandse Jager een keer beschreven. Wat de boer niet kent dat vreet 'ie niet. Er is meer nodig. De tijd lijkt rijp voor een nieuwe Wigman.

Enige tientallen jaren geleden was men in jagersland net zo gebeten op roofvogels als nu op de vos. De redenen die daarvoor aangevoerd werden, waren vrijwel hetzelfde als de argumenten die nu voor de vossenjacht gebruikt worden: bedreiging van de stand van fazanten en ander jaagbaar wild, het slaan van kippen, ganzen en duiven, als je ze niet schiet wordt het land overstroomd. In die tijd liep A.B.Wigman, een bekende en geachte figuur in jagerskringen, rond op de Veluwe. Met eindeloos geduld en door herhaalde discussies met allerhande jagers en jachtopzichers wist hij velen van hen er van te overtuigen dat roofvogels toch ook hun nut hadden, en dat al dat geschied nergens voor nodig was. Door zijn inspanningen en die van gelijkgestemden werd de stemming jegens roofvogels milder en werd de tijd tenslotte rijp voor een jachtverbod.

Iets dergelijks zou eigenlijk ook met grondpredatoren moeten gebeuren. Van wetenschappers neemt men in het jagerswereldje maar bitter weinig aan, dat blijkt. Nieuwe inzichten over de rol van predatoren zullen door een ingewijde naar voren gebracht moeten worden, iemand die vertrouwen geniet. Gezien de verstandige stukken die toch regelmatig naast de bloedorstige verhalen in het jagersblad opduiken, zijn daar ook best kandidaten voor.

Vóór die zich aangediend heeft, kan de regering alvast een stap nemen. Het ministerie van Landbouw en Visserij betaalt nog altijd een premie van vijftien gulden uit voor elke geschoten vos. Dat is, in het licht van onze huidige inzichten, een onhoudbare situatie. Per jaar wordt zo ruim 30.000 gulden besteed aan een zinloze, tegen natuurlijke regulatiemechanismen inwerkende heksenjacht. Afschaffen dus die premie. En dan wellicht alvast wat maatregelen om de vossenjacht in te dammen. Een verspilling van tijd, geld, energie, en een natuur-tegenwerkende kracht kan zo aangepakt worden.

Literatuur

- Literatuur
 -Anonymus (1989): Mythes over de vos ontrafeld. Volkskrant 28/1/1989.
 -Broek, M. van den (1988): Meer premie voor geschoten vossen. Volkskrant 3/9/1988.
 -Crol-Van Heek, A.E.U989): Mijmeringen. Nederlandse Jager 94(2):35.
 -Mulder, J. (1988): De Vos in Holland. Zuidhollands Landschap 17(4): 6-9.
 -Mulder, J. (1988): De Vos in het Noordhollands duinreservaat. Rapport 1 t/m 5. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem, Leersum, Texel.
 -Ruitenbeek, W. (1988): Lepelaars, vossen en natuurmonumenten. Argus 13(4): 4-5.
 -Wilrijt (1989): Rabiësbestrijding in Limburg. Nederlandse jager 94(2): 29- 30.

Jaarverslag Herpetologische Studiegroepen: ACTIEF BEHEER VAN AMFIBIEËN IS NOODZAKELIJK

De meeste amfibieën en reptielen zijn nogal gevoelig voor milieu-invloeden. Verzuuring, eutrofiëring en verdroging heffen dan ook vooral onder deze dieren hun tol. Soorten als de knoflookpad, de boomkikker en de geelbuikvuurpad lijken in ons land aan de rand van uitsterven te staan. Toch zijn er ook positieve geluiden. Het aantal mensen dat warm loopt voor deze koudbloedigen stijgt. Het aantal initiatieven voor een actieve bescherming stijgt evenredig. Dat blijkt uit het laatste jaarverslag van de Stichting Herpetologische Studiegroepen (SHS).

foto: Jacques van der Neut

Marieke Ohm

Bedreigingen

De bedreigingen van de leefgebieden van amfibieën zijn legio. Zo neemt door bemesting van het water bijvoorbeeld de plantengroei toe. Groeit het water daarop dicht, dan wordt de voortplanting van amfibieën onmogelijk. Voor de ontwikkeling van de eitjes is namelijk zonlicht nodig. Verwijdering van de waterplantenmassa gebeurt weer vaak op een manier (mechanisch of chemisch) die ook niet best is. Toenemende verzuuring van het water zorgt voor een toenemende sterfte onder de amfibieënlarven, omdat de concentraties van giftige stoffen als aluminium, cadmium en ammoniak in het water worden verhoogd. Bij een pH van 3,5 of minder (voor tal van wateren geen denkbeeldige

zaak meer!) sterven alle jongen. Door bemesting van de bodem neemt de vegetatiestructuur af, en de vergrassing toe. Hierdoor komen vooral de reptielen in de problemen. De afwisseling in de biotopen en het voedsel wordt minder. Als de vergrassing wordt aangepakt door een intensiever machinaal heidebeheer, is dat weer nadelig voor amfibieën en hun biotopen. Gezien het huidige regeringsbeleid zullen de verdroging en de vermesting van ons land nog wel even doorgaan. Sombere perspectieven dus voor deze diergroepen. Gelukkig is een toenemend aantal enthousiastelingen bereid om tegengas te geven.

Herpetologische studiegroepen

In de loop van 1987 vond, als uitvloeisel van een samenwerkingsverband tussen de KNNV en het Natuurhistorisch Genootschap Limburg, de oprichting plaats van de Stichting Herpetologische Studiegroepen.

Als doel stelde men zich eenvoudig 'de bestudering en de bescherming van de Nederlandse herpetofauna.' Bij dat laatste paste niet alleen een soortgericht, maar ook (en vooral) een biotoopgerichte benadering. De SHS wil hierbij een platform vormen voor provinciale studiegroepen, die dan verder vorm geven aan de meer praktische kanten van het beheer. Daarbij schuwt men ook de beleidsmatige kant van de zaak niet! Er zijn nu zeven van die provinciale studiegroepen. Ze variëren van uiterst actief (Limburg) tot nog erg pril (Zuid-Holland). Inventarisaties vormen veelal de basis van verdere activiteiten. Zo is de studiegroep Limburg bezig met het in kaart brengen van alle poelen in die provincie. Dat moet dan in 1990 resulteren in een Limburgse poelenatlas, die voor het beleid gebruikt kan worden.

De studiegroep Gelderland heeft, in het kader van de planvorming rond de komende landinrichtingsprocessen, een vijftal kerngebieden betreffende de herpetofauna in die provincie aangegeven. In die kerngebieden moet dan door opschoning, uitdiepen en verwijderen van houtopslag het bestaande biotoop kwalitatief opgevoerd worden. Daarnaast moet dan de isolatie van sommige poelen doorbroken worden door het ontwerp van een afdoende ecologische infrastructuur. Verder heeft deze studiegroep advies uitgebracht aan de afdeling Natuur en Landschap van de provincie Gelderland. Op basis van vegetatie- en herpetofaunagegevens zijn een aantal gebieden aangewezen als zogenaamd urgentiegebied A (hoogste urgentie), B (hoge urgentie) en C (gemiddelde urgentie) in de gebiedsgerichte aanpak van ammoniak in Gelderland.

Ook soortgericht

Naast het beschermen van biotopen houdt de SHS zich ook bezig met meer soortgerichte maatregelen. Zo werd door de studiegroep Utrecht gewerkt aan een poelenplan ten behoeve van de kam-salamander. Die soort komt daar nog maar op twee plaatsen tot voortplanting. Door het creëren van nieuwe poelen moet de isolatie van die voortplantingsgebieden opgeheven worden. Samenwerking met diverse grondeigenaren is voor de uitvoer van dat plan nodig. Door de studiegroep Noord-Brabant werd, vooruitlopend op een beleidsnota van de provinciale afdeling van Natuur, Milieu en Faunabeheer, gewerkt aan soortbeschermingsplannen voor de boomkikker en de knoflookpad. De plannen voorzien in de optimalisatie van recente lokaties en het herstellen van oude biotopen. De boomkikker is nog maar op één lokatie in deze provincie te vinden. De knoflookpad is er niet veel beter aan toe. Beide soorten worden ook landelijk gezien ernstig bedreigd.

Indicatorfunctie

Misschien lijkt het er in de ogen van meer algemeen ingestelde natuurliefhebbers op dat de SHS en haar provinciale studiegroepen bevolkt worden door fanaten, die uit-

Poelenplannen komen ook ten goede aan de gewone pad. foto: Jacques van der Neut

Herpetologen doen het in het water, foto: Marieke Ohm

tielen, naast kritische zoogdiersoorten als das en otter, als indicatoren voor de aanleg van een functionerende ecologische infrastructuur te nemen.

Het nog altijd groeiende aantal herpetofauna-enthousiasten is dus een goede zaak, en de activiteiten van de SHS zijn positief te waarderen. Ondanks de nog altijd in omvang toenemende milieuproblemen zijn er door dit particulier enthousiasme nog perspectieven voor kikkers, padden, salamanders en hagedissen in ons land!

sluitend op de herpetofauna letten en zich soms zelfs op één enkele soort daarvan richten. Zulke fanaten zullen er ongetwijfeld rondlopen, maar de vraag is of zo'n aanpak slecht is. Amfibieën vormen door hun gevoeligheid een goede graadmeter

voor de stand van zaken in het biotoop waar ze in zitten. Hebben de amfibieën het naar hun zin, dan is de rest ook wel in orde, kun je in z'n algemeenheid stellen. Door de Rijksplanologische Dienst werd in 1988 dan ook voorgesteld om amfibieën en rep-

Wie meer wil weten over de SHS en haar werkzaamheden wordt lezing van het jaarverslag 1987 aangeraaden. 114 pagina's voor f 17,50. Te bestellen bij: Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap, Groenstraat 106, 6074 EL Melick.

Stichting Behoud Natuur- en Leefmilieu

JAGERS ALS FAUNABEHEERDERS ?

De schrik zit er nog goed in bij vogelaars en andere natuurliefhebbers. Eind vorig jaar besloot Minister Braks het beheer van een aantal gebiedjes van Staatsbosbeheer over te dragen aan de Stichting Behoud Natuur- en Leefmilieu (SBNL). Het gaat om ruim 3000 hectaren natuurgebied. Afgaande op de naam van deze stichting lijkt er weinig reden tot ongerustheid. Maar in kringen van natuurbeschermers is bekend dat de SBNL uit de jagerswereld komt en er sterk mee gelieerd is. Reden om te kijken wat er precies achter die prachtige naam schuilgaat.

foto: Ineke van den Abeele

Lodi Nauta

Particulier bezit

De SBNL is in 1981 opgericht. De aankondiging daarvan vond plaats in de Algemene Vergadering van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging in juni 1980. De stichting is met name opgericht, zo vertelt één van de initiatiefnemers H.J. van Beuningen in de Nederlandse Jager (NJ), omdat 'het in de jaren zeventig een -mijns inziens zeer bedenkelijke- gewoonte was om de grotere aankopen door overheid en instellingen te presenteren onder het mom van 'veiligstellen', blijkbaar de aangewezen benaming om de overgang van particulier naar overheidsbeheer te kenschetsen. Gevolg was dat aanzienlijke subsidiestromen op gang kwamen, maar de verzoeken van particulieren, die soms al generaties lang beheerden en investeerden, werden terzijde gelegd, ondanks zeer hoge beheerskosten' (NJ 22-8-'85). Met andere woorden: Men vreesde dat bij het aankopen en beheren van gronden door de overheid de beheersfilosofie, die elke individuele grondbezitter erop na hield, losgelaten zou worden.

Die vrees was niet geheel ten onrechte. Het toenmalige ministerie van CRM voerde namelijk een zeer terughoudend beleid bij het verhuren van de jacht op haar reservaten. Juist die particuliere bezitters waren of zelf jager of jachtgezinde mensen die de jacht verhuurden. Het resultaat van een inkrimping van particulier bezit zou een bedreiging kunnen inhouden voor 'inbreng en zelfwerkzaamheid van mensen die zich als jager, landbouwer, bosbezitter, visser of 'zomaar' natuurliefhebber nauw betrokken willen voelen bij de natuur' (NJ 22-8-'85). De SBNL is opgericht om de jacht veilig te stellen, die door de overheveling van grond naar de overheid in het nauw dreigde te komen.

Het idee om de mensen zelf bij het beheer te betrekken vormt nog steeds een belangrijk uitgangspunt van de SBNL. Volgens de stichting wordt het succes van natuurbehoud bepaald door 'de instelling en motivatie van de mensen die hun belangen hebben bij en in een bepaald gebied' (NJ 24-7-'86). Jagers, vissers, jachtopzichters en agrariërs zijn de mensen 'die met hun kennis en inzet natuurbehoud tot een werkelijk succes kunnen maken' (idem). 'Jacht en visserij zullen dus op terreinen van de Stichting zoveel mogelijk worden toegestaan. De lokale jager, jachtcombinatie

of jachtveldring zal dan tevens voor toezicht kunnen zorgdragen en ook op een of andere wijze bij het beheer van het terrein betrokken kunnen worden' (idem).

Subsidies?

De stichting heeft nu een kleine 300 hectaren natuurgebied in eigen bezit. Zij voert het beheer over een paar duizend hectaren grond, dat eigendom is van particulieren, gemeenten en waterschappen. Het geld voor die aankopen komt voor een belangrijk deel uit giften, legaten (bijvoorbeeld 'een zeer groot legaat, waarvoor nieuwe initiatieven kunnen worden ontwikkeld', NJ 13-10-'88) en contributies.

Over subsidies van de overheid houdt men er een dubbele moraal op na. Aan de ene kant gaat men er prat op dat de terreinen 'volledig uit eigen middelen gefinancierd worden, zonder één cent subsidie van de overheid' (NJ 11-7-'85). De groei van het bezit is 'niet het gevolg van het verkrijgen van overheidssubsidies' (Inzicht, het tijdschrift van de SBNL, jrg. 1, 1988, no. 1, p. 3). Aan de andere kant worden er 'beheersgerichte overheidssubsidies verkregen' (NJ 13-10-'88) en gaat men in beroep als men geen aankoopsubsidies krijgt. Of men schrijft dat bij fondsenverwerving 'de overheid zich afzijdig hield' (NJ 24-7-'86). Bovendien voelt men zich 'achtergesteld bij andere [sic] natuurbeschermingsorganisaties' (Inzicht 1988, 1). Meten met twee maten dus.

Ideologie

'Feitelijk de enige die consequent en op nationale schaal tracht de nieuwe inzichten in praktijk te brengen', zo presenteert men zich (NJ 24-7-'86). Wat zijn die nieuwe inzichten? Kennelijk moeten die niet gezocht worden in de ecologische wetenschap, want daar lees je niets over. Het enige dat in die richting komt zijn open deuren als 'Het voorkomen van dieren in zo'n leefgemeenschap is vooral afhankelijk van factoren als voedselaanbod, dekking en rustplaatsen' (Inzicht 1988, 1).

Wat men zich bij deze inzichten moet voorstellen blijkt uit de beschrijvingen van het beheer van de eigendomsterreinen van de stichting. Het zijn die maatregelen die we kennen uit de akties 'Jagers worden planters' (zie Argus 12, 1987, no.4). De stichting wil namelijk zoveel mogelijk in overleg treden met de grondeigenaren, jachtcombinaties en pachters om zo tot 'een nieuwe functie, met als afgeleide een duidelijk produkt' van het gebied te komen: 'Dat produkt kan hout of bijvoorbeeld riet zijn, maar ook de mogelijkheid om te jagen of te vissen' (Inzicht 1988,1).

Wildbeheerseenheden

Dat het doel jacht is wordt nog duidelijker als we die beoogde gesprekspartners nader bekijken. Eén van de belangrijkste gesprekspartners is de Wildbeheerseenheid: 'Wildbeheerseenheden kunnen binnen dit kader als serieuze onderhandelingspartners worden gezien. Zij immers coördineren een aanzienlijk deel

van het faunabeheer over een aangesloten gebied (...) In samenspraak met SBNL kunnen zij bijvoorbeeld een gedeelte biotoopverbetering realiseren en de betreffende elementen overeenkomstig een goed wildbeheerplan bejagen' (Inzicht 1988, 1). Dit beheersplan betreft uitsluitend 'dat deel van de fauna dat bejaagbaar is. Hiertoe behoort bijvoorbeeld ook het bewerkstelligen van evenwichtigheid in de populatieomvang van verschillende soorten ten opzichte van elkaar' (NJ 10-11-'88).

Onderhand weten we wat we ons bij 'evenwichtigheid' in jagers ogen moeten voorstellen: Een hetze tegen vossen,

eksters, kraaien, haviken, buizerden (de zogenaamde predatorcontrole), het bijvoederen van grote hoefdieren, het bevoorstellen van alles waarop geschoten mag worden en dat geen roofdier is. De door SBNL beoogde gesprekspartners gingen bijvoorbeeld in Drenthe in 1987 om de tafel zitten om maatregelen te treffen tegen de achteruitgang van het Drentse landschap. (Dat de boeren zelf vaak de grote vernielers zijn wordt even vergeten.) 'Diverse deelnemers van deze bijeenkomst wezen op de hoge stand van vossen en kraaiachtigen, vooral uit de niet bejaagde terreinen van natuurbeschermingsorganisaties, die de

De faunabeheerders van morgen - of van gisteren? foto: Fred Hess

Straks fazantenfok in natuurgebieden? foto: Pieter Eibers

positieve resultaten van biotoopbeheer wel eens teniet zouden kunnen doen. Deze zorg voelde men ook ten aanzien van de grote aantallen haviken en buizerden die men de laatste jaren in het buitengebied ziet' (NJ 2-4-'87).

Het beheersplan behelst eigenlijk alleen hoeveel patrijzen, fazanten, hazen, konijnen etc. er in het komend jachtseizoen mogen worden geschoten. Op de langere termijn moet er ook een 'Faunabeheersplan' worden opgesteld. Hierin worden de gewenste aantalsontwikkelingen vastgelegd en de maatregelen die getroffen moeten worden om dit te bewerkstelligen. Naast jacht denkt men dan aan het instellen van rustgebieden, het overwegen van herintroductie van soorten, het aanbrengen van wildredders en dergelijke.

Wildbeheerseenheden zijn uit nood geboren en van die nood is een deugd gemaakt. Door opname van tot dan toe nog onbejaagbare terreinen in een wildbeheerseenheid kunnen deze nu wel bejaagd worden. Zo ontstaan grote aaneengesloten jachtgebieden. De kritiek op het verbrokkelde karakter van de jachtterreinen -en daarmee de principiële onmogelijkheid om 'faunabeheer' uit te oefenen- denkt men met de komst van de wildbeheerseenheden

Natuurlijke predatoren hebben niet veel goeds van de SBNL te verwachten, foto: Arnoud van den Berg

te kunnen ontzenuwen. Men hoeft nu enkel nog wat op papier te zetten en een heus 'faunabeheersplan' is van de grond gekomen. Dergelijke plannen zijn, zo lezen we in de Nederlandse Jager (NJ 10-11-'88), 'voor de toekomst ook onmisbare onderdelen om een verantwoorde en gerespecteerde positie te verkrijgen ten aanzien van gebruikers, beheerders en overheden' (...) 'Wil men in dat kader nog méér bereiken...dan is het aan te raden u zodanig te presenteren dat u duidelijk maakt zich op verantwoorde en professionele wijze voor het gehele faunabeheer te willen inspannen. In dat geval is het streven naar een 'Faunabeheersplan' in samenhang met een gestructureerd 'Biotoop-ontwikkelingsplan' aan te raden'.

Het is maar wat de jager wil: Wil hij puur een beetje jacht bedrijven, dan is een (korte termijn) 'jachtplan' of een 'wildbeheersplan' wel voldoende. Om een beetje als natuurbeheerder geaccepteerd te worden is het aan te raden om een 'faunabeheersplan' op te stellen. Wil hij er helemaal bij horen dan moet hij nog even verder schrijven en een 'Biotoopplan' opstellen.

Jacht is het doel

Terug naar de SBNL. Deze stichting, die zich nadrukkelijk als natuurbeschermingsorganisatie afficheert, ziet dus in deze wildbeheerseenheden belangrijke onderhandelingspartners. In een gebied, dat de stichting onder haar beheer krijgt, wordt een Plaatselijke Beheers Commissie gevormd waarin de wildbeheerseenheden en de grondeigenaar (boeren, particulieren) zitting hebben. Zij stellen bovengenoemde 'beheersplannen' op en leggen die aan de stichting voor ter goedkeuring. Dit laatste zal overigens vaak niet nodig zijn want de stichting kent plaatselijke vertegenwoordigers die in die commissies zitting hebben.

Uit het voorgaande is duidelijk geworden hoe we deze stichting moeten beoor-

delen. Zij is geen verkapte jachtorganisatie zoals vele natuurbeschermers denken. Zij is een jachtorganisatie die slechts haar weg tot het doel anders kiest dan de KNJV. Het doel is voor beide organisaties hetzelfde: Handhaving (en liefst uitbreiding) van de jacht in Nederland.

De KNJV is meer de traditionele belangenbehartigings-vereniging. Daardoor zal zij nooit een serieuze gesprekspartner kunnen worden van de natuurbescherming. Hoewel er in het verleden allerlei pogingen zijn ondernomen om de jacht uit de sfeer van het schieten en doden te trekken (zie bijvoorbeeld Argus 88/3) is de situatie voor de jagers er alleen maar beroerder op geworden. Deze pogingen concentreerden zich alle op het verkrijgen van een maatschappelijk geaccepteerde status of 'het ontluikende professionele image van de gediplomeerde jager' (NJ 10-11-'88). De enige weg die jagers open staat om dit te kunnen bereiken is 'natuurbeheerders' worden. Maar voor een traditionele Jagersvereniging is dit een onmogelijke opgave. Men zit met een onkundige en conservatieve achterban. Bovendien zal elke maatregel die men ter verbetering van het imago zal voorstellen met hoongelach door ecologen en natuurbeschermers doorgeprikt worden. De afgelopen twintig jaar geven talloze illustraties hiervan.

De noodzaak tot het stichten van een andere organisatie is hiermee gegeven. Deze organisatie moet die lijnen doortrekken die de KNJV noodgedwongen moet laten rusten. Hij moet niet de term 'jacht' in zijn naam voeren. Deze organisatie moet onder het mom van natuurbeheer de jacht behartigen. Dit kan hij alleen maar doen door vanuit een 'natuurbeschermingsoptiek' te opereren. Je tegenstander uitschakelen doe je het effectiefst door een deel van zijn stellingen over te nemen: Het principe van 'if you can't beat them join them'. De jagers hebben dit goed begrepen. De SBNL is een dergelijke organisatie die de angel uit de tegenstander moet halen. In de toekomst zal zij meer aandacht vereisen van de natuurbescherming dan de traditionele KNJV, wil de natuurbescherming zuiver blijven.

Braks is laks

Haar gebrek aan enige visie, haar onkunde op het gebied van de ecologie, het primaat dat ze schenkt aan jagers en boeren - dit alles maakt deze stichting compleet ongehoorzaam als natuurbeschermingsorganisatie. Dat een dergelijke stichting kan floreren is te danken aan het lakse, zelfs pro-jacht beleid van minister Braks en zijn ministerie. Om via de privatisering van Staatsbosbeheer het beheer van belangrijke natuurgebiedjes af te stoten en in handen van jagers te geven is gelijk aan musea zonder suppoosten 's nachts open te stellen. Natuurlijk worden in die gebieden geen snelwegen aangelegd, maar de kans op een geïntegreerd natuurbeheer gebaseerd op ecologische en ethische principes is daarmee totaal van de baan.

Miskennis

Het is daarom een goede zaak dat de natuurbeschermingsorganisaties, waaronder de SKF, gezamenlijk zo furieus gereageerd hebben op het besluit van Braks. Het besluit miskent ethische principes, die zeggen dat dieren geen schietschijven zijn. Het 'goede rentmeestersprincipe' (Inzicht 1988, 1) is geen ethisch principe. Wilde dieren zijn geen gewassen die men kan planten, doen laten groeien en oogsten. Het besluit miskent ook inzichten in natuurlijke mechanismen, inzichten die onder andere duidelijk naar voren kwamen op het congres 'Faunabeheer' op 7 oktober 1988 in Apeldoorn (zie Argus 13, 1988, no.4). Zelfregulatie, natuurlijke predator/prooi relaties, grote grazers -dat zijn de termen die in een natuurlijk faunabeheer passen. Het besluit miskent voorts de duizenden, zo niet miljoenen toeristen en natuurkrekanten die graag dieren in het wild willen zien. Door het beheer over te laten aan mensen die de dieren schuw maken met hun geknal wordt het steeds wijder verbreide inzicht, dat recreatie prima met faunabeheer samen kan gaan, genegeerd.

Een jager kan me nog voor de voeten werpen dat er geen natuurbeschermingsorganisatie te vinden is die geld heeft om die gebiedjes te beheren. Maar is dat mijn probleem? Is er in dit geval niet zo iets als de overheid die zich verantwoordelijk zou moeten voelen voor onze natuur? Tegenwoordig praat iedereen over het grensoverschrijdende karakter van de milieuproblematiek. Iedereen vindt dat de overheid hier de centrale, coördinerende rol op zich moet nemen. Er moet snel veel, heel veel geld komen. Het is daarom ook een buitengewoon groffe daad die Braks heeft gesteld toen hij een grote verantwoordelijkheid heeft afgestoten. Nu mag elke instantie intekenen op de lijst van potentiële beheerders. Wie geld heeft kan aan de slag. Is het niet erg wrang dat in deze tijd van een groeiende aandacht voor het milieu de natuur zo in de uitverkoop wordt gedaan?

VEEL BEWEGING OP HET JURIDISCHE FRONT

Na de EG-vogelrichtlijn is het nu de beurt aan de habitatrichtlijn. Op nationaal niveau is er ook beweging: de oude natuurbeschermingswet gaat worden vervangen door twee nieuwe wetten. Ongetwijfeld heeft men goede bedoelingen, maar zullen deze veranderingen ook voor werkelijke verbeteringen gaan zorgen?

foto: Fred Hess

Harm Niesen

Windstilte doorbroken

Na een lange periode van windstilte, waarin de natuur- en milieuproblemen niet de aandacht kregen die ze toch wel degelijk verdienden, is er de laatste maanden sprake van een duidelijke kentering, die in ons land nog eens extra werd versterkt door de bekende blunder van premier Lubbers in de troonrede. Plotseling blijken zelfs de meest drastische maatregelen om onze aardbol van de totale verloederding te redden bespreekbaar te zijn geworden. Of de uitvoer van die maatregelen zal lukken is niet in de laatste plaats afhankelijk van het optreden van de nationale overheden. Tot nog toe hebben die ons echter nog niet verwend met maatregelen die ten koste kunnen gaan van economische macht en

groei. Maar misschien is het een gunstig teken, dat we de laatste maanden bijna overstelpt worden door voorstellen voor wettelijke maatregelen, die met de natuur te maken hebben.

Rondom de wijziging van de jachtwet en de Vogelwet lijkt het weliswaar even stil, en ook de schok van alle kritiek op de nieuwe flora- en faunawet moet nog verwerkt worden. Maar ondertussen wordt de Natuurbeschermingswet veranderd, komt er een nieuwe welzijnswet voor dieren en werkt de EG aan de zogenaamde Habitatrichtlijn.

'natuur 2000'

Deze habitatrichtlijn kan van zeer groot belang worden voor heel Europa. De richtlijn moet niet alleen de planten en dieren zelf, maar vooral ook hun leefomgeving beschermen. Zo is het de bedoeling, dat voor alle min of meer kwetsbare soorten de tien (of meer) belangrijkste gebieden in de

EG onvoorwaardelijk beschermd gaan worden. Zo moet een netwerk van natuurgebieden, 'Natuur 2000' genoemd, ontstaan. Dat netwerk zou dan een garantie moeten vormen voor de instandhouding van in principe alle planten- en diersoorten. Als voorbeeld moet de Vogelrichtlijn dienen, maar dan zonder de daaraan klevende bezwaren. Zo wordt er een tijdslimiet gesteld waarbinnen ieder land de beschermende gebieden moet hebben aan gewezen. Gebeurt dat niet, dan kan de Europese commissie zélf gebieden in het land aanwijzen. Bovendien zijn de beschermende voorwaarden in de Habitatrichtlijn veel stringenter dan die in de Vogelrichtlijn. Voor gebieden, die desondanks verloren gaan, moeten gelijkwaardige vervangers gezocht of zelfs gecreëerd worden!

Dit streven van de EG verdient alle lof. Toch blijven er nog veel vragen open. In welke mate mogen de aangewezen gebieden straks geëxploiteerd worden ten behoeve van jacht en recreatie? Zullen verschillende landen niet proberen aanmerkelijk te maken dat de belangrijkste gebieden bij hun buurlanden liggen en niet bij henzelf? Ontstaat niet het gevaar, dat de instelling van deze gebieden ten koste zal gaan van de meer regionaal belangrijke gebieden? Alles wat écht belangrijk is, valt dan immers onder de habitatrichtlijn! Hoeven we straks de Limburgse amfibieën en reptielen geen beschermd biotoop meer te bieden, omdat deze gebiedjes op Europese schaal niet belangrijk genoeg zijn?

Er zal een Europese organisatie moeten komen, die de status van alle planten en dieren in de gaten houdt (geen gering karwei!) wil men tijdig maatregelen kunnen nemen.

Natuurbeschermingswet

Ook op nationaal niveau is er beweging. De huidige Natuurbeschermingswet die uit 1967 stamt, zal vervangen gaan worden door twee nieuwe wetten: de Flora- en Faunawet en de nieuwe Natuurbeschermingswet. Van die laatste wet werd afgelopen zomer het voorontwerp gepresenteerd.

De oude natuurbeschermingswet is een zogenaamde 'complementaire wet'. Ze was bedoeld als aanvullende mogelijkheid om gebieden of soorten te kunnen beschermen. De soortbescherming wil men in de toekomst naar de nieuwe Flora- en Faunawet brengen. In de nieuwe Natuurbeschermingswet komt dit aspect dan ook niet meer voor. De gebiedsbescherming wel.

Ook nu al gaat de bescherming van gebieden die onder de natuurbeschermingswet vallen in principe veel verder dan de bescherming van andere reservaten. Zo zijn alle handelingen die de kwaliteit van het gebied aantasten verboden. Dit geldt ook voor handelingen buiten het eigenlijke beschermde gebied! Dit zou mijns inziens moeten betekenen, dat in en om deze gebieden de jacht niet verhuurd zou mogen worden, omdat dit de wezenlijke kenmerken van een 'beschermd gebied' bijna per definitie aantast. In Den Haag denkt men

Straks geen jacht meer in en om natuureservaten? foto: Paul Lodewijkx

Een internationale aanpak van milieuproblemen is hard nodig, foto: Fred Hess

daar voorlopig heel anders over.

Natuurbeschermend Nederland heeft toch wat bezwaren tegen het nieuwe voorstel. De Stichting Natuur en Milieu heeft de minister hiervan op de hoogte gebracht. Het is mooi dat de provincies de bevoegdheid krijgen gebieden onder de natuurbeschermingswet te brengen, maar wat komt ervan terecht als de financiële middelen er niet bijgeleverd worden? De voorgestelde lijst van handelingen, die in en om het

gebied verboden zijn, kan verder nooit waterdicht zijn. Verstandiger is het, om aan te geven wat wél is toegestaan. Verleende vergunningen zouden gepubliceerd moeten worden en open staan voor beroep.

Dierenwet en jachtwet

Nog meer beweging op het wettenfront: de nieuwe gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Deze wet zou ook behoren te gelden voor de in het wild levende dieren. De

minister ziet dat toch niet zo. Naar zijn mening is het welzijn van het individuele dier voldoende gewaarborgd in bijvoorbeeld de jachtwet en de visserijwet. Hoe iemand kan volhouden, dat het welzijn van houtsnippen en vossen, mollen en muskusratten, sport- en consumptievissen en de meestal 'vergeten' bijvangstgegarandeerd is onder de huidige wetgeving, is mij een raadsel. Zolang de jachtwet de belangen van de landbouw en de wensen van de jagers op bepaalde soorten te mogen schieten voorop stelt, is er van een 'redelijk doel om het welzijn van dieren aan te tasten' geen sprake.

Zullen al deze wetwijzigingen en voorstellen in staat zijn, een betere bescherming van flora en fauna te bewerkstelligen? Twijfel is op zijn plaats. Van een meer principiële recht op bescherming van alles wat leeft en groeit (en ons altijd weer boeit) is geen sprake. De afstemming van de verschillende regelingen op elkaar wordt een heel karwei. Hopelijk wordt de onduidelijkheid bij de instanties die alles moeten controleren, niet nog groter.

Dit voorjaar moet het nationale Natuurbeleidsplan gepresenteerd worden. We zijn benieuwd.

Een kritische beschouwing van de argumentatie van jagers

DE RUSTENDE JAGER

'Gestaag breekt de zon door en verdwijnt de ochtendnevel naar hoger sferen. De horizon wordt langzaam wijder. Dauwdruppels beginnen te glimmen op het bietenblad. De geur van gemaaid gras dringt tot mij door en ik tuur over het steeds duidelijker wordende grasland aan mijn linkerkant'. Met dit stemmingsbeeld begint J. Veltman de beschrijving van een ochtend waarop hij, verscholen in een hoop opgeworpen takken, luistert naar 'het orkest der natuur'. Het idyllische verhaal eindigt met de dood van een kat en een ekster, maar zover is het nu nog niet.

foto: Paul Lodewijkx

Hugh P. Gallagher

De trouwe jachthond ligt aan de voeten van zijn meester, die inmiddels zijn geweer betast. 'Het wapen is edel van uiterlijk doch evenzo respectabel in zijn dodelijke kracht'. Vervolgens dwalen Veltmans gedachten af naar zijn kantoorleven: 'Een wereld die vaak lijnrecht tegenover deze natuurlijke wereldstaat, waarin ieder diertje en elk plantje zijn dag begint als de dag hiervoor. Levend zonder verwachtingen en drijvend op natuurlijke wetmatigheden. Niet levend binnen de vrije wereld, maar de vrije wereld zijnde (1)'.

De boodschap is duidelijk. De wereld van de natuur is er één van vrijheid, rust en genot. De wereld der mensen is daarentegen complex en vol strijd. De jager heeft het nodig om af en toe die mensenmaatschappij te ontvluchten en zijn hart op te

halen in de natuur. Wie niet?

Volledige zorgeloosheid

Jagen is 'vakantie nemen van de civilisatie (2)', zo zegt Van de Wall. Dat doet iedere natuurliefhebber, iedere recreant. Van de Wall meent zelf dat jacht een heel uniek soort recreatie is. Als zodanig onvervangbaar. Wandelen, fietsen, de 'fotojacht' en andere vormen van ontspanning zijn bezigheden 'die de kleine zorgen wel wat naar de achtergrond kunnen brengen', maar zij zijn 'ten ene male niet in staat de grote zorgen en de civilisatiedruk van zich af te schudden'. De jacht biedt deze mogelijkheid wel, aldus Van de Wall: 'de jager kan in een staat van volledige zorgeloosheid zijn kracht en weerstandsvormen opladen en als herschappen in de maatschappij terugkeren'.

Vitale behoefte

Jacht en beheer moeten volgens Van de Wall niet met elkaar worden vereenzel-

vigd. Beheer is een complex van zakelijke maatregelen met als doel natuurbehoud. Maar jacht voldoet aan een diep gewortelde, vitale behoefte. Wanneer na afloop van de jacht het tableau is uitgelegd, zeggen de jagers dan ook hun gastheer geen dank voor het feit dat zij een dag heerlijk ontspannen beheerd hebben! 'Beheersjacht is dan ook niet als jacht te kwalificeren', zegt Van de Wall, waarmee het toch vaak gehoorde argument als zou jacht een respectabele vorm zijn van natuurbeheer, van wel zeer onverdachte zijde resoluut van tafel wordt geveegd.

Jacht als recreatie

Hoe groter de civilisatiedruk, hoe groter de behoefte aan jacht, zo luidt in het kort de recreatie-argumentatie van Van de Wall. En aangezien recreatie een legitieme activiteit is (zoals impliciet wordt aangenomen) is jacht een goede zaak. Formeel ziet de redenering er als volgt uit:

Premisse 1: Jacht is een uniek soort recreatie

Premisse 2: Recreatie is goed

Conclusie : Jacht is goed.

Naar de vorm zit deze redenering correct in elkaar. De waarheid van de conclusie is echter afhankelijk van de waarheid van beide premissen. En hoe is het daarmee gesteld?

Alternatief

Is jacht wel zo'n unieke vorm van recreatie? 'Iets dat uniek is, is niet te vervangen', zo merkt Van de Wall op. Zodoende dekt hij zich reeds in tegen de eventuele tegenwerping dat de behoefte aan ontspanning ook op minder bloederige wijze kan worden bevredigd. Voor de recreatiejacht bestaat dus geen alternatief. Wie dit zou willen betwijfelen, wordt al op voorhand buiten de deur gezet: 'Alleen de jager is in staat een vergelijking te trekken tussen de recreatieve waarde van de jacht en andere vormen van recreatie. Iemand die niet jaagt, kan dan ook in deze geen waardeoordeel uitspreken (2)'.

Als Van de Wall zegt dat jacht in vergelijking tot andere vormen van recreatie uniek is, dan vergelijkt hij de waarde van de jacht met de waarde van alle andere vormen van recreatie. Maar tegelijkertijd stelt Van de Wall dat alleen een beoefenaar zelf de waarde van een recreatievorm kan beoordelen. Voor zijn vergelijking moet Van de Wall dus alle vormen van recreatie zelf beoefend hebben. Dat is absurd. Zonder nader bewijsmateriaal houd ik het er op dat Van de Wall niet alle vormen van recreatie beoefent. Volgens zijn eigen maatstaven kan Van de Wall dus niet de jacht vergelijken met alle andere recreatievormen. En kan hij dus niet zeggen dat jacht uniek is. De eerste premisse is dus niet waar.

Er is echter nog meer mis met de eerste premisse. De bewering 'wie niet jaagt, kan erover geen oordeel uitspreken' is het beruchte je-moet-er-geweest-zijn argument, en dat bezit weinig overtuigingskracht. Ook wie nooit in Zuid-Afrika is geweest, kan zich een oordeel vormen over

De meeste natuurliefhebbers beleven aan kijken en fotograferen genoeg ontspanning.
foto: R.Daelder

de apartheid, en wel door kennis te nemen van de feiten en door ernstig bij zichzelf te rade te gaan. Ook wie zelf nooit gejaagd heeft, kan zich een oordeel vormen over de ontspannende waarde van de jacht in relatie tot andere vormen van recreatie. Name-lijk, door aandachtig jagers gade te slaan, goed naar jagers en hun verhalen te luisteren, en door de inzichten die hieruit voortkomen, te vergelijken met de ervaringen van andere recreanten. Ikzelf heb dat meermalen gedaan. Ik ben ook wel eens meege-weest op een jachtpartij (als oplettend waarnemer) en heb met veel jagers gepraat. Wat dit alles mij geleerd heeft, is dat jagen een vorm van vrijetijdsbesteding is, die weliswaar over het algemeen met buitenge-woon grote hartstocht wordt bedreven, maar daarin niet afwijkt van wat ik bijvoor-beeld weet van paardendressuur of piano-spielen. En het moge dan waar zijn dat heel wat jagers hun kleine én grote zorgen van zich kunnen afschudden, maar schermers en modelbouwers doen daarvoor niet onder. Zó uniek is jagen dus niet.

Afreageren

Ook de tweede premisse (recreatie is goed) is in zijn algemeenheid niet waar. Recreatie

wordt gedefinieerd als ontspanning. Het is een naam voor gedragingen waarmee men- sen hun spanningen willen kwijtraken. Daarmee is echter nog niet gezegd dat zulke gedragingen ook altijd door de beu- gel kunnen. Een jeugdbende die 's zomers vernielingen aanricht op een camping, fanatieke supporters die een scheidsrechter maltraiteren, op sensatie beluste toeristen die een stierengevecht bezoeken, zijn allemaal mensen die hun spanningen af willen reageren. Maar hun gedrag deugt natuurlijk niet. Wie ontspanning zoekt ten koste van mensen of dieren, handelt niet goed.

Hier zou men tegenin kunnen brengen dat mijn voorbeelden geen vormen van 'recreatie' betreffen. Maar ook al concen- treren wij ons op een activiteit die door iedereen als een vorm van recreatie wordt herkend (bijvoorbeeld vogelfotografie) dan nog houd ik staande dat niet alles wat onder die noemer valt, goed genoemd mag wor- den. Denk maar eens aan een fotograaf die het riet rond een kiekendievennest vertrapt en zich niet bekommert om de gealar- meerde oudervogels, omdat hij zo nodig een leuk plaatje wil knippen van de jonge vogels. Zo'n fotograferende recreant zal vast wel al zijn dagelijkse spanningen kwijt- raken, maar goed is zijn botte optreden zeker niet. Er zijn dus wel degelijk vormen van recreatie die uit oogpunt van zorgvul-

digheid als onverantwoord moeten worden bestempeld.

Doodmaken

Jagen is ook zo'n geval. Een jager die bij het ochtendgloren, verscholen in een hoop takken, geniet van de vogels om hem heen, die erop toeziet dat stropers gewerd wor- den, die van de boer gedaan weet te krijgen dat deze de randen van de akkers niet bespuit en er de kruiden laat groeien, die de knotwilgen regelmatig onderhoudt, zo'n jager is een goede recreant. Maar helaas wil een jager ook altijd iets doodmaken. Zon- der dat krijgt hij zijn ontspanning niet. Dat maakt hem tot een slechte recreant.

Andere ontspanning

Als jacht geen goede manier is van recre- eren en evenmin onvervangbaar, behoort de jager dus een andere vorm van ontspanning te kiezen, die hem rust verschaft zonder dieren te verontrusten. Zo moeilijk hoeft dat toch niet te zijn. Natuurliefhebbers gaan hem daarin voor. In alle rust. •

Noten

- (1) .Veltman, J.(1987): Ochtend-doublet. Nederlandse jager 92(13): 309-310.
- (2) . Wall, Van de (1987): Blijven wij jagen? Nederlandse jager 92(22): 501- 502.

Genuanceerde bijdrage aan discussie
over de jacht

OOK IN BELGIË IS VOLOP BEWEGING VOOR EN TEGEN

Het ministerie van de Vlaamse gemeenschap heeft een lezenswaardig rapport over de jacht gepubliceerd. De auteur ervan, K van den Berge, heeft geprobeerd als het ware boven de partijen te staan. Volgens hem ontbreekt aan de discussie voor en tegen jacht vaak een goede wetenschappelijke basis.

foto: M.Ohm

Henrik de Nie

Het ontbreken van die basis is noch de schuld van de jagers, noch die van de natuurbeschermers, maar zit hem in de aard van de wetenschap. Daar waar ecologische kennis ontbreekt zijn tegenstrijdigheden het grootst. De schrijver maakt dat in zijn rapport duidelijk, maar hij gaat ook verder. Hij geeft weer waarover discussie gevoerd zou moeten worden als feitelijke kennis ontbreekt. Als het gaat om zowel moreel als wetenschappelijk verantwoord

faunabeheer, dan zal de discussie zowel over ethiek als over ecologie moeten gaan.

Emoties en oerdriften

Volgens Van den Berge wortelt natuurbehoud in een bepaalde visie op de relatie mens en natuur. Deze visie behoeven natuurbeschermers niet te verbergen, door te doen alsof alles wat met natuurbehoud te maken heeft een louter wetenschappelijke basis heeft. Daarvoor is de praktijk van het op 'wetenschappelijk' of 'technisch' verantwoorde wijze met de natuur omgaan weinig hoopgevend. Hij vindt dat de natuurbescherming deze feitelijk filosofie

stellingname over de relatie mens en natuur verder moet verdiepen.

De jagers (en ook de vissers, HdN) omzeilen graag de ethische problematiek en doen alsof zij degenen zijn die op 'ecologisch verantwoorde wijze' met de natuur omgaan. Daarentegen schilderen zij hun tegenstanders af als mensen die niet objectief over de natuur kunnen denken, maar haar alleen emotioneel benaderen. Daarbij vergeten zij dat hun drijfveren ook emotioneel zijn. Volgens Van den Berge zijn deze emoties af te leiden uit een oerdrift om de natuur te willen beheersen. Deze oerdrift wordt dan weliswaar door sommige godsdiensten tot gedragsregel gemaakt (Genesis 1:28-30), maar is daarmee wetenschappelijk nog niet gerechtvaardigd.

Streven naar zelfordenende principes

Het streven naar een natuurbehoud zonder plezierjacht en viswedstrijden wortelt in het besef dat niet alleen de mens centraal staat bij het beheer van een ecosysteem. Het is een streven gericht op herstel van zelfordenende principes in de natuur. Volgens de schrijver is dit een nobel streven dat verder theoretisch onderbouwd kan worden tot een intern consistent geheel van uitgangspunten, beheersvisies en gedragsregels. Maar ook dit is geen zuivere wetenschap zoals bijvoorbeeld de ecologie; het wordt wel aangeduid als 'ecosofie', ecologisch denken.

Jagers (en vissers) gaan er in de discussie vrijwel altijd bij voorbaat van uit dat zij louter door ecologische principes geleid worden. Het door hen gevoerde beheer is het enig juiste, zij zijn de enige échte natuurbeheerders. Door deze stellingname leggen zij hun eigen partijdigheid listig neer bij hun tegenstanders. Wat jagers en vissers willen, is bij voorbaat wetenschappelijk juist. Hun tegenstanders moeten maar eens bewijzen dat hun streven wetenschappelijk verantwoord is. Want hun tegenstanders zijn emotioneel, bevooroordeeld en bovendien nog dom ook. De schrijver van het rapport vindt dit een ongepaste houding.

Houtsnipenjacht en emotionele betrokkenheid

Het volgende voorbeeld illustreert het ongepaste van deze jagersredenering. In België bestond tot zeer recent de voorjaarsjacht op houtsnippen. Uit onderzoek bleek dat vooral dominante, baltsende mannetjes daarvan het slachtoffer worden. De vraag is of deze jacht het broedsucces verkleint. Dat blijkt niet zo te zijn omdat de houtsnip polygaam is en omdat de rol van afgeschoten mannetjes wordt overgenomen door subdominante mannetjes. Dan roepen de jagers onmiddellijk: 'zie je wel, er is wetenschappelijk vastgesteld dat er geen schade is'. Maar dan is er een volgende vraag over het effect van selectieve jacht op dominante mannetjes in de populatie. Dit zijn immers de sterkste dieren. Hierop is een eensluidend antwoord onbekend. We stuiten op een leemte in onze kennis. De

Op oude landgoederen in de Belgische ardenen heersen nog vaak feodale jachttoestanden. foto: R.Daalder

De argumentatie bij de discussie tussen voor- en tegenstanders van de jacht is vaak niet zo wetenschappelijk, foto: Fred Hess

Mild oordeel

Het rapport van Van den Berge is betrekkelijk mild in zijn oordeel over zowel jacht als over de anti-jacht natuurbeschermers. Het bevat een groot aantal behartenswaardige, kritische opmerkingen over de manier van actie voeren.

De schrijver waarschuwt voor onjuiste generalisaties in de strijd om de gunst van het publiek. Een voorbeeld hiervan is de verspreiding van het idee dat soorten (bijvoorbeeld de zehonden van de Canadese oostkust) alleen door jacht en visserij uitgeroeid zouden worden. Dit is zelden het geval. Verder vindt hij dat misstanden, die binnen de wereld van de jacht (en visserij) als zodanig worden erkend en bestreden, geen belangrijke rol mogen spelen bij de discussie tussen voor- en tegenstanders. De dialoog moet plaatsvinden over de werkelijke knelpunten: welke visie is de beste waarborg voor het behoud van het hele ecosysteem. •

Literatuur

Literatuur

-Van den Berge, K.(1987). Problematiek rond de jacht-beoefening. Rapport no.14. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap/onderzoekscentrum voor de bosbouw, Universiteit Gent. 113 pp.

huidige stand van zaken in de ecologische wetenschap is dan ontoereikend om de discussie voor en tegen te beslechten. Dit geldt zowel voor jagers als voor natuurbeschermers.

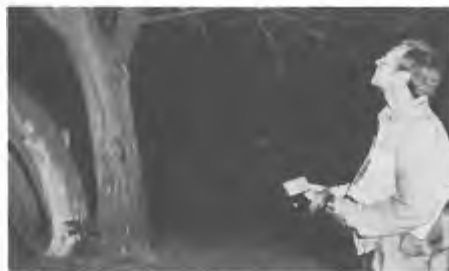
Maar uit deze feiten blijkt zeker niet dat jacht wetenschappelijk verantwoord is! De jager is emotioneel betrokken bij zijn snippenjacht, de natuurbeschermer is net zo emotioneel betrokken bij zijn baltsende

houtsnip aan de bosrand. Het verwijt van partijdigheid geldt hen beiden. De meest zinnige discussie zal verder moeten gaan over hoe wij als mens verder willen leven met een overall bedreigde natuur. Een ethisch/filosofische discussie dus. Als men de houtsnippenjacht verbiedt, is dit een morele keuze. Deze keuze is net zo onwetenschappelijk en emotioneel als het besluit om door te gaan met schieten.

Vleermuisonderzoek in de lift

In de jaren zestig maakte de 'Bat-detector' deel uit van de uitrusting van een beroemd Amerikaans misdaadbestrijder. In de jaren tachtig zorgde een sterk gewijzigde vorm van dit apparaat voor een revolutie in het Nederlandse vleermuisonderzoek.

op de zelfde lijn

De Bat-detector is een handzaam toestel, dat de ultrasonische geluiden die vleermuizen op jacht constant uitstoten, omzet in hoorbare tikken. De ultrasonische geluiden zijn soortspecifiek, de tikken ook. Op grond van de klank, het ritme en de hoogte van de geluiden kan determinatie van rondvliegende vleermuizen plaatsvinden. Vóór de introductie van de detector (in 1982) was onderzoek aan de 19 Nederlandse vleermuissoorten alleen mogelijk door het uitvoeren van tellingen op winterslaapplaatsen. Daarna kon men ook de zomerverspreiding, de oecologie en het gedrag van vleermuizen gaan bestuderen. Dat leverde al meteen spectaculaire resultaten op.

Een oriënterend onderzoek in 1982 toonde het grote belang van bosgebieden als zomerbiotoop van vleermuizen aan. Bij een inventarisatie in de stad Delft trof onderzoeker Mostert vier soorten op

122 lokaties aan. Op grond van zichtwaarnemingen werden van te voren nauwelijks vleermuizen verwacht! Vooral in de oude binnenstad bleken veel vleermuizen te huizen. Deze exemplaren, meestal dwergvleermuizen, fourageerden graag boven de grachten van Delft.

Vleermuisonderzoek nam snel in populariteit toe. Uilen- en nachtegaalfanaten troffen 's nachts opeens allerlei mensen met tikkende kastjes in hun studiegebieden aan. Om één en ander te coördineren werd in 1986 de Stichting Vleermuisonderzoek Nederland (SVO) opgericht. Men stelde zich het produceren van een 'Atlas van de verspreiding en de oecologie van de Nederlandse vleermuizen' tot doel. In dit kader werden enige proefinventarisaties verricht. In opdracht van Staatsbosbe-

heer zocht W. Helmer van de SVO 25 bosgebieden af op nachtelijke fladderaars. Uit deze voorbereidende inventarisaties bleek al dat vrijwel alle vleermuissoorten in veel grotere aantallen in ons land voorkomen dan men ooit durfde te veronderstellen. Zo werd altijd aangenomen, dat ons land maar drie meervleermuiskolonies telde. Alleen al in het Noorden werden, in een vrij klein gebied, 12 kolonies van deze soort gevonden! De franje-staart, een soort die als zeer zeldzaam werd beschouwd, bleek in behoorlijke aantallen voor te komen.

Volgens Herman Limpens van de SVO is er echter geen reden voor euforie: 'op de trends in de aantallen hebben we nog weinig zicht!' Volgens hem zal het werk aan het atlasproject vijf jaar in beslag gaan nemen. Naast de gebruikelijke inventarisaties zal ook een aantal jaren in proefvlakken worden gemeten, om de trends in de aantallen te kunnen volgen. Verder benadrukt Limpens het grote belang van een goede ecologische infrastructuur voor vleermuizen: 'Deze dieren gebruiken heggen, houtwallen en dergelijke om zich, met behulp van echolotatie, van hun slaapplek naar hun voedselgebieden in de bossen te verplaatsen'.

De mankracht van de SVO breidde zich in korte tijd uit van 50 tot 400 vrijwillige onderzoekers. Dat is veel, maar er kan nog meer bij. Liefhebbers kunnen contact opnemen met de SVO: Harnjesweg 17, 6707 ET Wageningen. Telefoon: 08370-20563.

RD

KORT NIEUWS

Grazers zijn leuk!

Grote grazers (koeien, schapen, paarden) die bij het natuurbeheer als goedkope maaimachine worden ingeschakeld, verhogen ook nog eens de recreatieve waarde van gebieden. Dit blijkt uit een onderzoek van Staatsbosbeheer. De afdeling Sociologisch Onderzoek van die instelling liet in drie begraasde Nederlandse natuurgebieden enquêtes onder bezoekers houden, met als doel te bekijken of de toch vrij grote beesten de mensen niet uit de natuurgebieden joegen.

Dat bleek dus niet het geval te zijn. Mensen die met kleine kinderen of met honden de natuur intogen hadden wel zo hun bedenkingen, maar bleken daar vrij makkelijk overheen te stappen. Een

Een ontmoeting met Schotse
Hooglanderkoeien wordt door recreanten
zeer op prijs gesteld, foto: Rob Busser

fors aantal mensen ging juist naar de begraasde delen van natuurgebieden in de hoop op een ontmoeting met zo'n grazer. Daarbij bleken de Schotse hooglanders favoriet, op de voet gevolgd door de schapen. Koeien en paarden (heckrunderen en konickspaarden, om precies te zijn) waren toch wat minder aaibaar. Alleen de boeren en gewezen boeren die werden geënquêteerd bleken met geen stok de begrazingsgebieden in te slaan. Hadden ze eindelijk eens vrij, moesten ze zeker wéér naar die beesten gaan kijken! Hun mening legde echter procentueel gezien weinig gewicht in de schaal.

Het publiek bleek verder verbazend goed op de hoogte te zijn met het doel van de begrazing. Vrijwel iedereen was het eens met dat doel: 99% betuigde zijn instemming!

De onderzoekers constateren, dat begrazing kan worden gezien als een welkome versterking van de aantrekkelijkheid van bossen en natuurgebieden. Dat hoeft natuurlijk niet te betekenen, dat er nu in elk gebiedje om recreatieve redenen grazers moeten worden losgelaten. 'Besluit men evenwel, mede uit andere motieven, tot begrazing dan verdient het aanbeveling om nadrukkelijk gebruik te maken van de positieve effecten op de recreatieve beleving', aldus Staatsbosbeheer.

RD

Graskarper eet vaak teveel

Graskarpers werden in de jaren zestig in veel Europese landen ingevoerd om het dichtgroeien van wateren met waterplanten tegen te gaan. De graskarpers, die geweldige hoeveelheden waterplanten eten, werden beschouwd als een vriendelijk alternatief voor het mechanisch verwijderen van waterplanten.

Onderzoek in 55 wateren in Rheinland-Pfalz heeft echter uitgewezen, dat de graskarpers vaak te ver gaan. Meestal was er sprake van een 'alles of niets' effect bij de introductie van graskarpers. Of de hoeveelheid waterplanten bleef hetzelfde (waarbij dan wel een verarming van het soortenbestand optrad) óf alle waterplanten verdwenen. In dat laatste geval trad dan vaak een massale algenbloei op. In beide gevallen is sprake van een aantasting van het onderwater-ecosysteem. De onderzoekers Dilewski en Scharf concluderen dat bij de inzet van graskarpers steeds de mogelijkheid moet worden opengelaten om korrigerend op te treden. Verder vinden ze mechanische verwijdering van waterplanten helemaal zo slecht nog niet. Het onderwatersysteem blijft bij die vorm van waterplantenbestrijding beter intact dan bij de 'biologische bestrijding' met graskarpers.

RD

Bron: Natur und Landschaft 63(12): 507-510. (1988).

Afschot van beschermde ganzen in Friesland

De in de jaren tachtig sterk toegenomen jacht op ganzen in Zuidwest-Friesland en de ermee gepaard gaande verschijnselen leiden tot een groeiende ergernis bij de plaatselijke bevolking. Het veelvuldig afschieten van de beschermde kleine rietgans en brandgans is één van de treurige resultaten van die jacht. L.J.Schilperoord en T.Haitjema onderzochten de situatie en kwamen in een in eigen beheer uitgegeven rapport met aanbevelingen voor een effectievere bestrijding van dat illegale afschot.

De sterk gegroeide ganzenjacht in Zuidwest-Friesland leidt volgens hen tot de volgende klachten.

-De jacht wordt bedreven op zeer veel plaatsen, waardoor de vogels vóór 10 uur vaak moeilijk aan de grond kunnen komen en lange tijd onrustig blijven.

-In de meeste jachtvelden wordt meerdere malen per week gejaagd, vanuit sommige jachthutten zelfs elke dag.

-Er wordt regelmatig geschoten op veel te hoog vliegende ganzen, waardoor veel dieren worden aangeschoten.

-Op enkele plaatsen wordt commerciële jacht bedreven, dat wil zeggen dat

Elk seizoen worden honderden beschermde brandganzen geschoten, foto: Jacques van der Neut

jagers tegen betaling mee mogen op ganzenjacht.

-Het aantal jagers per jachtveld of per hut is mede als gevolg van de commerciële jacht soms hoog (tot meer dan 10 jagers in een jachtveld van 150 Hectaren).

-Hierdoor worden soms zeer grote aantallen ganzen per hut per ochtend geschoten.

-Onder de geschoten ganzen bevinden zich met grote regelmaat soorten waarop de jacht niet geopend is, te weten kleine rietgans en brandgans.'

Omdat alleen het laatste punt illegaal is, richten de schrijvers zich alleen hierop. Uit controles van jachtbuiten in 1980 en 1982 bleek dat in november en december 22 % van alle geschoten ganzen kleine riet- of brandganzen waren. Sindsdien is dat met het groeien van de jacht alleen maar erger geworden. Het moet om vele honderden van deze beschermde vogels gaan. De belangrijkste oorzaak van dit illegale

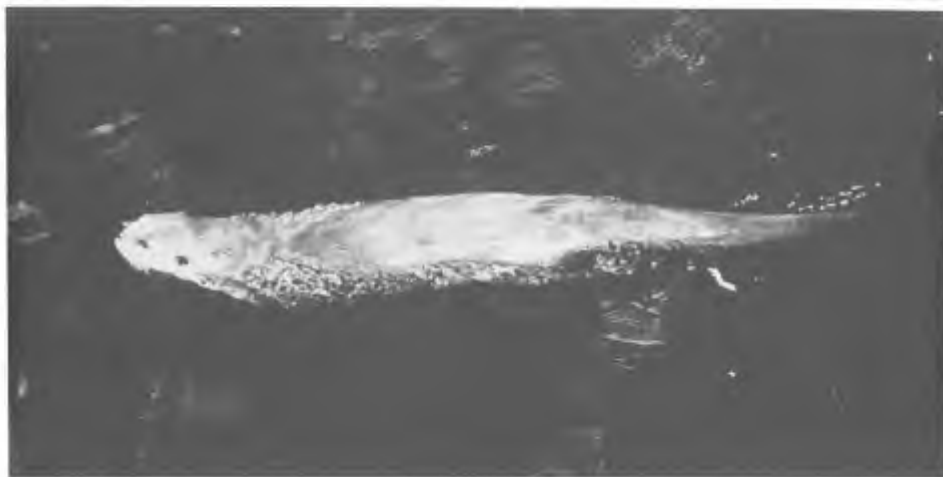
afschot is het per ongeluk of expres niet onderscheiden van kleine rietgans enerzijds en kol- en rietgans anderzijds. Deze soorten lijken inderdaad zeer veel op elkaar. Met kleine rietganzen betrapte jagers zeggen in ieder geval altijd dat ze dachten met kol- of rietganzen te maken te hebben. De veel makkelijker te onderscheiden brandgans kan niet anders dan uit pure minachting voor de beschermingsregels geschoten worden.

Verreweg de meeste beschermde vogels worden geschoten in november of december. Dat is verklaarbaar, want in die periode zijn er vrijwel geen andere ganzen in het gebied. De enige in aanmerking komende legale 'jachtgans' is de kolgans, die pas na half december in groten getale ter plekke verschijnt. Wie dus in november op ganzenjacht wil (en dat gebeurt in toenemende mate) moet haast wel beschermde vogels schieten, als hij niet met lege handen thuis wil komen. Daarom stellen de schrijvers van het rapport voor de ganzenjacht in het gehele gebied pas te openen op 1 december, en pas op 15 december in het gebied rond de Oudegaster Brekken, waar in december de kleine rietganzen zich concentreren. De jacht op rietganzen zou er helemaal gesloten moeten blijven. Deze soort komt er zeer weinig voor. Met zo'n maatregel zou de 'bonafide jager' dus niet worden geschaad, en zou het verkopen van smoesjes ('ik dacht dat het een rietgans was') wat moeilijker worden. Hiernaast zou de controle verbeterd moeten worden.

Dergelijke maatregelen zouden de situatie ongetwijfeld verbeteren. Toch moet mij één ding van het hart: de schrijvers menen dat er ook 'bonafide jagers' bestaan, waarvan de belangen niet geschaad mogen worden. Ik heb geprobeerd me hier iets bij voor te stellen, maar slaagde daar niet in (zijn het jagers die zich beperken tot het aanrichten van de hierboven opgesomde legale ellende?). Ik zou dan ook een nog veel eenvoudiger en doeltreffender maatregel willen voorstellen....Maar voorlopig zijn deze voorstellen misschien haalbaarder. Wie weet?

Wim Ruitenbeek

L.J.Schilperoord en T.Haitjema (1988). Voorstellen tot een betere bescherming van kleine rietganzen en brandganzen in Zuidwest-Friesland. Te bestellen door f 4,25 per stuk over te maken op gironummer 4.390.537 t.n.v. T.Haitjema te Koudum.

OTTER UITGESTORVEN?

foto: Arnoud van den Berg

Wetenschappelijk gezien is de visotter in Nederland uitgestorven. Ook al zou er nog ergens een otter toevallig rondzwerven, de kans op een populatie die zich zelf in stand kan houden is verkeken. De stichting 'Das & Boom' heeft dit geconcludeerd aan de hand van resultaten van een inventariserend onderzoek. Toen het verslag over de otter al aan de opdrachtgever (Staatsbosbeheer) was overhandigd, werd waarschijnlijk het laatste dier in Nederland aangereden.

'Das & Boom' vindt dat er eerst wat moet gebeuren aan de waterkwaliteit, alvorens we illusies gaan koesteren voor een herinstructie van de visotter. Pcb's (giftige organische chloorverbindingen) in het water zijn het grootste probleem. Zelfs als er een otter in Nederland tot voortplanting zou komen, dan krijgt het jong een geweldige stoot opgespaarde pcb's mee via de moedermelk.

De directe lozingen van pcb's in het water nemen de laatste jaren af, een groot probleem is nu de luchtverontreiniging. Bij de verbranding van (huis-)afval op het land komen ook pcb's en andere giften vrij die uiteindelijk weer in het water belanden.

Hoewel Staatsbosbeheer de conclusies van het 'Das & Boom'-rapport onderschrijft, werkt men nog steeds aan beheersplannen voor de inrichtingen van ottervriendelijke habitats in plassenengebieden in Utrecht en Friesland. In sommige kranten is dit nuance-verschil in de visie op de toekomst van de otter breed uitgemeten, alsof er sprake was van verschillende onderzoekresultaten. Dit laatste is niet het geval, het ging alleen om interpretaties.

HdN

RIN-ONDERZOEK: KANSSEN VOOR KORHOENDERS!

Het aantal korhoenders neemt de laatste jaren in heel West-Europa voortdurend af. Restpopulaties van deze ondersoort van heidevelden en hoogvenen komen nog voor in België, West-Duitsland, Denemarken en Nederland. In ons land hadden we in 1988 de beschikking over 43 baltsende hanen; in 1976 waren dat er nog 450. In de natuurbeschermingswereld wordt er al een tijd aan getwijfeld of het überhaupt wel mogelijk is het korhoen in ons land voor uitsterven te behoeden.

De RIN-onderzoekers Niewold en Nijland geven in een onlangs verschenen rapport aan, dat die mogelijkheid er nog wel degelijk is. Zij voerden een intensief veldonderzoek uit naar de korhoenders van de Sallandse heuvelrug, en concludeerden dat deze restpopulatie nog wel degelijk overlevingskansen heeft. De volwassen dieren konden zich goed redden. De kuikens bleken zich vooral in leven te houden met spinnen en insecten, die ze in oude struikhei bij elkaar scharrelden. Dit is van belang, omdat kuikensterfte als de directe hoofdoorzaak van de achteruitgang van de korhoenders wordt beschouwd. Om deze vogels op de Sallandse heuvelrug een bestaan te bieden, adviseren de onderzoekers het openhakken van de beboste heide en het toepassen van een kleinschalig heidebeheer (plaggen, maaien,

branden). Zo zal een gevarieerde heide ontstaan, en wordt vergrassing tegengegaan. Daarnaast moet het leefgebied worden vergroot naar omliggende terreinen als de Lemelerberg en de Borkeld.

Niewold en Nijland denken dat met deze maatregelen een uitbreiding van de populatie tot 100 vogels mogelijk is. Daarmee zou de Sallandse Heuvelrug samen met de Haute Fagnes in België tot de enige gebieden behoren waar het Westeuropese korhoen kan standhouden. In principe, natuurlijk. Het dier blijft zeer kwetsbaar voor verstoring door recreatie, loslopende honden, auto's, ruiters en uiteraard ook jacht. Geen van deze invloeden is in Nederland zeldzaam. Het korhoen zal het nooit echt makkelijk krijgen.

RD

**KORT
NIEUWS**

Meeuwen, de natuurbeschermingsraad en een arrogante minister

Eind 1986 besloot minister Braks, tegen het advies van de Natuurbeschermingsraad in, de Zilvermeeuw en de Kokmeeuw voor een periode van twee jaar (1 januari 1987-31 december 1988) onbeschermd te verklaren (met uitzondering van de broedtijd). De minister dacht zo aan de groei van de meeuwenpopulaties een einde te kunnen maken en de landbouwschade die ze aanrichten, te kunnen beperken. Uit onderzoek was toen echter al bekend dat de meeuwenpopulaties niet meer groeien en zelfs iets afnemen, terwijl de landbouwschade slechts zeer plaatselijk en tijdelijk optreedt. Het buiten de bescherming van de Vogelwet plaatsen van deze soorten is dus een overbodige en zinloze maatregel. Zelfs in jagerskringen was men er niet enthousiast over (met het schieten van een meeuw kun je kennelijk weinig bewondering oogsten).

De genoemde periode van twee jaar is inmiddels voorbij en eind vorig jaar vroeg de minister opnieuw advies aan de natuurbeschermingsraad. Niet met de vraag: 'wat zullen we doen?', maar met de vraag 'ik wil de maatregel weer twee jaar verlengen, wat vinden jullie

daarvan?'. Duidelijker kan de minister nauwelijks aangeven dat hij het vragen van advies aan zijn officiële adviesorgaan louter als een lastige formaliteit beschouwt. Het besluit was kennelijk alweer genomen. De Natuurbeschermingsraad heeft zich dan ook niet verwaardigd tot het uitbrengen van een nieuw advies. Zij heeft zich beperkt tot de vaststelling dat er sinds 1986 niets veranderd is, en verwijst daarom naar haar advies van toen. Dit met één toevoeging, die alleszins het citeren waard is: 'In de adviesaanvraag wordt opgemerkt, dat de regeling (het onbeschermd verklaren van meeuwen en spreuwen) voor de jaren 1987 en 1988 in de praktijk goed heeft voldaan. Uit mededelingen van de vertegenwoordiger van uw ministerie bleek de raad dat onderzoek naar de resultaten van het gevoerde beleid nog gaande is. De raad zou het op prijs stellen te zijner tijd een rapportage van dit onderzoek te ontvangen.'

Vernietigend, lijkt me. Zo'n scherpzinnige afstraffing haalt echter kennelijk niets uit tegen domheid en (of?) arrogantie.

WR

Misstanden bij zeehondenjacht

In Nederland, Duitsland en Denemarken mogen onze zeehonden dan beter beschermd zijn; in Noorwegen wordt er nog stevig op klapmutsen en zadelrobber gejaagd. Deze jacht gaat met veel misstanden gepaard. Dat blijkt uit een rapport van O.F. Lindberg, voormalig visserij-inspecteur, over de Noorse zeehondenjacht in het seizoen 1987-1988. Volgens hem worden bij de zeehondenjacht:

- zeehonden van grote afstand beschoten;
- zeehonden levend gevild;
- moederzeehonden die hun jongen willen beschermen ook gedood en nog zo wat frisse zaken. Lindberg werd om zijn kritische houding ontslagen. Vorig jaar werden in Noorwegen 80.000 klapmutsen en zadelrobber gedood.

Bont voor Dieren is gestart met een actie tegen deze zeehondenjacht. Als eerste onderdeel werd begonnen met een handtekeningenactie, die op 10 maart jongstleden werd afgesloten.

Levende dassen: prima! Maar bij doodgereden dassen even Beek-Ubbergen bellen, foto: Vereniging Das & Boom.

Dassenopvang

In de vorige Argus werd ingegaan op de twijfelachtige banden van de 'vereniging Das & Boom' met de Nederlandse Jagersvereniging. Wat niet twijfelachtig is, zijn de activiteiten van Das en Boom als het gaat om praktische dassenbescherming. Het 'dassenopvangcentrum' van de vereniging zorgt voor de opvang van jonge dassen die door een ongeval (meestal een verkeersongeluk) hun moeder zijn kwijtgeraakt. Om dit werk zo efficiënt mogelijk te doen, wordt aan een ieder gevraagd om platgereden dassen te melden, vooral als dit zogende moederdieren betreft. Het dassenopvangcentrum gaat dan proberen de achtergebleven jongen te pakken te krijgen en op te voeden. Het centrum is dag en nacht bereikbaar onder telefoonnummer 08895-42294 (Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen).

Niet wandelen, jacht! foto: Frank Zeiss

Niet wandelen: jacht!

Wie in de Waalse of Franse Ardennen wandelt, heeft een goede kans halverwege rechtsomkeert te moeten maken. Er hangt dan een bord 'vandaag jacht-gevaar!'. Dat overkomt je niet alleen als je zelf een route uitstippelt. Ook als je een door het Syndicat d'initiative (touristenorganisatie) uitgezette en gepropageerde wandeling volgt, loop je dit risico. Wie ongestoord wil wandelen, kan -in elk geval in het najaar- de Ardennen beter mijden.

Frank Zeiss

DB-NIEUWSBRIEF

Goed nieuws voor soortenjagers! Voor wie niet genoeg had aan vier maal Dutch Birding per jaar, bestaat er nu de mogelijkheid zich ook nog te abonneren op de DB-Nieuwsbrief. Dit is een maandelijks uitgave van de Dutch Birding Association, de Nederlandse Club van Zeer Fanatieke Vogelaars. De inhoud ervan bestaat voornamelijk uit een waarnemingenrubriek. Hierin kan gelezen worden wat er de voorgaande maand van dag tot dag allemaal werd gezien aan zeldzame vogels in ons land (en dat is heel wat!). Verder is er nog een enkel artikel in te vinden, dat vanwege de geringe omvang van het blad (16 zeer smalle pagina's) noodgedwongen wat oppervlakkig moet blijven. Verplicht leesvoer voor fanatieke vogelaars. Volslagen oninteressant voor de rest van Nederland. DB-Nieuwsbrief: 12 nrs. voor f 34,50. Inlichtingen en abonnementen: Postbus 5611, 1007 AP Amsterdam.

ARGUS

INTERNATIONAL

Meerderheid Fransen tegen plezierjacht

Francofielen opgelet! Laat u nooit wijsmaken dat acties tegen de jacht een uiting zijn van typisch Nederlandse overgevoeligheid, dus iets waar je in Frankrijk maar beter je mond over kunt houden. Ook in Frankrijk bestaat een goed georganiseerde vereniging tegen de jacht, de ROC, de Rassemblement des Opposants à la Chasse.

De ROC heeft 16 actieve plaatselijke afdelingen verspreid door het land en geeft een nieuwsbrief uit die l'Echo du Roc' heet. In dit blad onder meer een opmerkelijke enquête-uitslag: Het blijkt dat 53% van de Fransen de mening is toegedaan dat de jacht een wrede en barbaarse praktijk is als men niet hoeft te jagen om te leven. Op de een vraag over de plicht van Frankrijk om de EG-vogelrichtlijn te respecteren, antwoordt 83% dat dit inderdaad moet gebeuren.

Voor meer informatie: BP 261, 02106 St. Quentin Cedex, Frankrijk.

HdN

De Griekse beer bedreigd

Eens was Griekenland een waar paradijs voor vogelaars, natuurliefhebbers, cultuurfreaks en helaas ook voor jagers. Toen herbergde dit land nog tientallen soorten roofvogels in de bergen, vele zeldzame watervogels in de delta's, beren en lynxen. Nu zoeken de eerste twee categorieën hun heil in Turkije. Het gaat immers uiterst slecht met de Griekse natuur: Delta's worden drooggelegd, bergketens ontsloten en eilanden en de kust volgebouwd met hotels (waar dat nog kan ten minste). 'De Vrienden van de Griekse Beer' vragen daarom dringend om aandacht. De bruine beer is uitermate bedreigd, staat in Griekenland zelfs op uitsterven. Om dat te voorkomen moeten een aantal ingrijpende maatregelen worden genomen. Het percentage 'absoluut beschermd gebied' in Griekenland moet van 0.53% naar 4% stijgen. Reservaten moeten worden ingesteld. De jacht moet worden opgeschort. Bepaalde projecten

Jacht en de Franse revolutie

Frankrijk herdenkt dit jaar dat 200 jaar geleden de Franse Revolutie begon. De Franse anti-jacht vereniging ROC roept haar leden op tot een nieuwe revolutie. Immers, 200 jaar geleden werd een einde gemaakt aan de macht van een zeer kleine bevoorrechte groep. De ROC stelt dat nu de tijd is aangebroken om een einde te maken aan de rechten van het zogenaamde wildbeheer door een groep die maar 3% van de bevolking uitmaakt.

Het wordt tijd dat de zorg voor het biologisch evenwicht een zorg wordt voor iedereen en niet een bezigheid voor een kleine minderheid die onder dit mom alleen maar bezig is om de belangen van hun vrijetijdspassering veilig te stellen.

bron: l'Echo du Roe, janvier 1989

HdN

Zeehonden beter beschermd

Zijn rampen nodig, voordat overheden in internationaal verband effectievere natuurbeschermingsmaatregelen willen treffen? De recente virus-ramp onder de zeehonden van de Waddenzee heeft in elk geval geleid tot een internationale overeenkomst tussen Denemarken, West-Duitsland en Nederland over de bescherming van deze dieren. De overeenkomst omvat onder andere:

- Een verbod van de jacht op zeehonden (niets nieuws, maar het maakt de heropening van de jacht op zeehonden vrijwel onmogelijk);
- Het opstellen van een internationaal beheersplan;
- Het ontwikkelen van een waarschuwingssysteem;
- versterking van de controle en bewaking, de voorlichting en de educatie.

Het beheersplan zal onder andere voorzien in verbetering van de waterkwaliteit, een gemeenschappelijk programma voor verder onderzoek naar de levensgewoonten van zeehonden en de instelling van bewaakte rustgebieden. Beter bijna te laat dan nooit, zullen we maar zeggen.

WR

Jacht in de EEG

Even een paar getalletjes. We wisten allemaal wel dat er in Italië en Frankrijk veel jagers rondliepen. Maar wat te denken van Denemarken? Dit land heeft het hoogste percentage jagers onder zijn inwoners: 3.3%. Het wordt op de voet gevolgd door Frankrijk (3.2%), Griekenland (2.9%), Spanje (2.7%) en Italië (2.6%). Nederland zit daar een aardig eindje onder (0.2%). De Luxemburgers houden nog veel minder van jacht (0.07%). Fransen en Italianen hebben respectievelijk 90 en 60 soorten die ze mogen bejagen. In Denemarken ligt dat aantal op 51. Daarentegen mogen de Engelsen slechts op 13 soorten knallen. Nederlandse jagers moeten het met 35 soorten stellen en als het aan de SKF en Vogelbescherming ligt dan worden dat er spoedig 11 minder. Ondanks het geringe aantal jagers en bejaagbare soorten in Luxemburg (resp. 2600 en 17) zijn strikken daar toegestaan evenals in Frankrijk en Engeland. Onze zuiderburen zijn gerechtigd in het vangen met behulp van netten van een 13-tal soorten, iets wat verder natuurlijk in Italië en Frankrijk massaal wordt gedaan. In deze twee laatstgenoemde landen (en bovendien in Spanje) mogen grondeigenaren de jagers op hun eigen gebied niet weren.

LN

LN

The Friends of the Greek Bear, P.O.Box 30736, 100 33 Athene, Griekenland.

Bron: Hunting and Shooting in the E.E.C., een uitgave van de Alliance Européenne 1988.

uit het hart

EEN MONUMENT TEGEN ZINLOOS GEWELD?

Op een wat druilerige najaarszondag, wandel ik met mijn levensgezel tussen maisakkers bij Rhenen, aan de noordhelling van de Grebbeberg. Plotseling loopt een vos voor ons uit. Het dier staat even stil en kijkt om zodat we hem goed kunnen zien. Dan loopt 'ie richting bos maar bedenkt zich en vlucht het mais in. Een leuke waarneming.

'n Week later zijn we in Londen op Klaproosdag ('Armistice Day'). Heel Engeland herdenkt de doden uit de beide wereldoorlogen. Vele mensen lopen met een papieren klaproos in het knoopsgat. Volgens een plaatselijk huis- aan- huis-blad is Klaproosdag ook aanleiding geweest voor een grote demonstratie tegen de vossejacht onder de leuze: 'Stop de oorlog tegen de vos', 'Geen wreedheid tegen dieren' en 'Stop zinloos geweld'. Roodgerokte ruiters deelden weer harde klappen uit tegen de demonstranten en de politie keek de andere kant op, lees ik. Het werd beschreven als een kennelijk jaarlijks terugkerend ritueel.

Terug in Nederland. Hoewel niet mijn gewoonte, blader ik in een bibliotheek het eerste nummer van 1989 van de Nederlandse Jager door. Breeduit op de middenpagina vind ik een fotoreportage

over een drijfjacht op de Grebbeberg. Uitgerekend daar! Kerels met stokken en geweren, zielloos bungelende hazen en fazanten, tevreden gezichten rondom een tafeltje met drank en glaswerk. O wat hadden we een plezier! Rechtsonder op een foto ligt tussen twee laarzen in spreidstand het kadaver van een vos op de stoppels van het maisveld. Eén plaatje verder wordt het dier achteloos beetgepakt en aan het puntje van z'n pluimsartaart afgevoerd.

En dat allemaal achter op de Grebbeberg. Als er ergens een plaats in Nederland is, die zou kunnen dienen als een monument tegen zinloos geweld tegen het leven, dan is het daar. Maar helaas voor de wilde fauna is het daar zo nu en dan nog steeds oorlog.

HdN

razendsnel tot internationaal bekend natuurgebied. Vogels als Baardmees en bruine kiekendief, daarvoor nog zeldzaam, breidden zich hiervandaan razendsnel uit over andere gebieden. Grote en kleine zilverreiger werden regelmatige gasten. In de observatiehut aan de Knardijk konden vogelaars uit heel Europa (en daarbuiten, ik kan me nog iemand uit Kameroen herinneren) worden waargenomen. Ze konden nog zo bekend zijn, de plassen werden ook bedreigd. Landbouwplannen, afwatering, maar vooral een gepland spoorwegtraject brachten de natuurbeschermers in beroering. Maar uiteindelijk liep alles nog redelijk goed af: 'Na zeven jaar is het dan zover: de Oostvaardersplassen zijn een Staatsnaturomonument!'

Die laatste zin is tevens de laatste zin uit het boek, dat Frans Vera over de Oostvaardersplassen schreef. En dit boek is dan de klassieker waarover ik het zojuist had. Waarom? Omdat een poging wordt gedaan een complex ecosysteem in voor een ieder begrijpelijke termen te beschrijven. Omdat er vanuit een grote natuurliefde en een scherp waarnemingsvermogen geschreven wordt. Omdat ook buiten de grenzen van het geliefde natuurgebied wordt gekeken, om zo het grote geheel duidelijk te maken. Omdat de schrijver niet schroomt z'n persoonlijke mening over zaken als het afschieten van vossen ten behoeve van pelelaars en het verjagen van aalscholvers van visvijvers te geven. Omdat juist veel aandacht wordt geschonken aan de zelfregulatie van een ecosysteem, en de rol die grauwe ganzen, maar ook grote grazers en predatoren daarin kunnen hebben. En vooral om de positieve houding die uit het boek spreekt: 'De uitdaging voor de Oostvaardersplassen is om met eenmalige maatregelen randvoorwaarden te scheppen voor de natuur om verder te gaan met de invulling van het gebied tot een steeds completer systeem. Het perspectief voor de Oostvaardersplassen zal met natuurontwikkeling en niet met conservering moeten worden bereikt (p.12). 'Daarom dus.

'De Oostvaardersplassen' is niet alleen een fraai natuurboek met mooie verhalen over allerlei dieren (vooral zoogdieren en vogels), het geeft ook een bepaalde visie op natuurbeheer. Een visie waarin minder plaats is voor de mens, en meer plek wordt ingeruimd voor natuurlijke regulatiemechanismen. Die visie krijgt (gelukkig) steeds meer aanhang in ons land, en is hierbij dan eens in een populair geschreven boek vastgelegd. Daarom is dit boek van Frans Vera ook lezenswaardig voor mensen die helemaal nooit bij de Oostvaardersplassen zijn geweest (al zullen er niet veel van die mensen zijn in natuurminnend Nederland). En die vogelaar uit Kameroen moet het ook maar kopen.

RD

F.Vera: De Oostvaardersplassen. Uitgave: IVN/Grasduinen. 160 pagina's, f 44,50.

Een klassieker

Mensen die alle in het Nederlands uitkomende natuurboeken aan willen schaffen, hebben een dikke portemonnee nodig of moeten weinig gehecht zijn aan andere luxe. Mensen die alleen de hele goede natuurboeken kopen, zijn slimmer. Zij hoeven gemiddeld maar één keer per jaar in actie te komen. Dat moment is nu gelukkig weer eens aangebroken.

Het mag bekend worden verondersteld. In 1967 werd de polder Zuidelijk-Flevoland drooggelegd. Aanvankelijk een paradijs voor vogels en vogelaars. Steeds meer grond werd in cultuur gebracht, maar een forse lap mocht natuur blijven: de Oostvaardersplassen. Die ontwikkelden zich

